

LETO - YEAR 16/5
ČETRTLETNIK

POLETJE - SUMMER 1997/8
QUARTERLY

Svobodni

razgovori

Free Dialogues

SVOBODNI RAZGOVORI
USTANOVljeni 12.10.1982
PUBLIKACIJA
SLOVENSKO-AVSTRALSKIH LJUBITELJEV
UMETNOSTI IN KULTURE
(SALUK)

FREE DIALOGUES
FOUNDED 12.10.1982
PUBLISHED BY

SLOVENIAN-AUSTRALIAN LOVERS OF ARTS AND CULTURE
(SALAC)

Četrletnik-Quarterly

Ustanoviteljica Pavla Gruden The Founder

Urednica Pavla Gruden Editor

Sourednik Leon Krek Co-Editor

Uredniški odbor Editorial Committee:

Ivan Kobal (Sydney)

Bert Pribac (Canberra)

Lojze Košorok (Sydney)

Ivanka Škof (Melbourne)

Priprava strani Pavla Gruden Lay-out
Tehnična urednica Judith Bell Technical Editor

Snov za objavo pošiljajte na naslov: Contribution for publication address to:

Pavla Gruden, C/o Svobodni Razgovori
8/39 Robin Place, Ingleburn N.S.W. 2565
Tele. No.: (02) 9605 9763,
Fax. No.: (02) 9605 9763

Naročnina: za člane SALUKa \$28.00, za nečlane \$30.00 na leto.

Subscriptions: for members of SALUK \$28.00, non members \$30.00 per year.

Dobrovoljni prispevki sprejeti s hvaležnostjo.

Donations gratefully accepted,

Pošiljajte na naslov:

send cheque to SALAC

Louis Košorok C/o Svobodni Razgovori
25 Gould Ave., Petersham, N.S.W. 2049
Tele. No.: (02) 9560 81 49
Fax. No.: (02) 9560 8149

The views expressed in this publication do not represent the views of the editor or SALAC as a whole and the responsibility for them rests solely with their authors.

Dopisov brez podpisa uredništvo ne sprejema.

Correspondence without signature will not be accepted.

K sodelovanju za kvaliteto Svobodnih Razgovorov ste prisrčno vabljeni vsi avstralski Slovenci prve, druge in tretje generacije. To vabilo velja tudi za vse ostale Slovence, ki so ljubitelji umetnosti in kulture, Torej ne samo umetniki.

SALUK je odslej k r o g Slovensko-Avstralskih Ljubiteljev Umetnosti in Kulture.

SVOBODNI RAZGOVORI - FREE DIALOGUES

is a BILINGUAL Publication: Slovene and English.

Pisma dobrošla!

Letters welcome!

S V O B O D N I   R A Z G O V O R I

Kratek sprehod skozi vsebino

Naslovnica: Otroka z božičnim dreveščkojn, avtor anon.; vir: katalog, Smithsonian institute

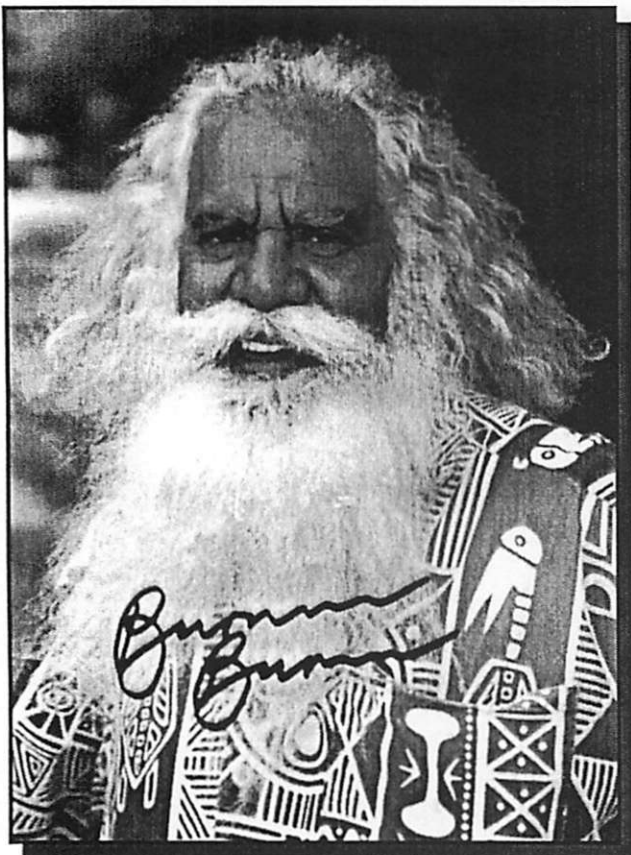
1. **ANKA MAKOVEC:** Črnemu pobratimu v slovo
2. **ABORIGINAL TIWI** designes, Bathurst Island, N.T.
3. **BARNEY ROBERTS:** Burnum Burnum
4. **ERNIE DINGO:** Poems
5. The Burnum Burnum Declaration
6. **FRANC S. FINŽGAR:** avtorjev rokopisni uvod h knjigi Leta mojega potovanja, ki ji sledi pripoved o smrti Antona Medveda
10. **SALUK:** božično voščilo
11. **FRANCE PREŠEREN** župniku na Šmarni gori
Pavla Gruden župniku na Brezjah
12. **TORKMAN,** Knjižni pregled: Diary of a submariner by John de Majnik
13. **JANKO MAJNIK:** The miracle of Christmas eve
15. **CHRISTOPHER O'CALAGHAN:** The gathering
16. **PAVLA GRUDEN:** Umrl je človek - živel umetnik!
(v spomin slikarskemu mojstru Stanislavu Rapotcu)
17. **ALEŠ DEBELJAK:** Meje jezika
18. **JOSIP TAVČAR:** introduction to Pregarc's anthology Nuclei,
ALEKSIJ PREGARC: Chaos II
20. **MATJAŽ JARC:** Zgodovina – akrosant III. - : sliki na strani 20 in 21: Božidar Jakac
(plačnik stroškov za tisk slike v barvah želi ostati neimenovan)
22. **IVANKA ŠKOF:** Šole v slovenski Istri
23. **EDVARD KOCBEK:** V požgani vasi
24. **JOŽICA GERDEN:** Whatever is in God's plan
28. **DANNY O'ROURKE:** A poem
29. **SLOBODAN ŠEMBERA:** Spomini nekega lorda
34. **METKA ČUK:** a history making leaflet announcing a history making event
35. **SALUK:** pismo Ministru za šolstvo in šport v RS
36. Spomini nekega lorda, nadalj.
43. **LOJZE KOSSI:** Lojzetov konjiček nam tokrat prinaša 1.del zgodovine Filipinov
44. Iz delovnega kotička urednice
45. **MARKO CRNKOVIČ:** Butalci in Britanci (Principi, Delo 13.9.1997)
Marketing večnega življenja (Fragmenti, Delo, 15.1.1996)
- STEVE HACKETT:** Love is . . . (on the back cover)

ZAHVALA

Za redno izhajanje Svobodnih razgovorov, ki s pričujočo številko stopajo v 16. Leto svojega izhajanja, gre tako naročnikom in darovalcem za sklad, kot sodelavcem v Avstraliji in Sloveniji, ki s svojo ustvarjalnostjo bogate strani te naše revije - glasila družine SALUK

Iskreno,
Uredništvo
Svobodnih razgovorov

Burnum Burnum
1937-1997

V ČRNEMU POBRATIMU V SLOVO

Zaletela sem se vanj pred dvanajstimi leti v Sydneyskem parku, kjer je, kot mu je bila navada, okoli sebe zbral publiko, staro in mlado. V senci košatih evkaliptov je z žametnim glasom in iskrivimi očmi pričaral slike zgodb iz "Časa sanj". Ovit v mehek kožuh, s plapolajočo srebrnino dolgih las in brade, bi ga čisto lahko zamenjal s samim Mojzesom ali svetim Miklavžem... Ustavila sem se in poslušala kot ukopana.

Ko je končal, sem se mu predstavila in ga zaprosila za pogovor. Rad je ustregel in namesto deset minut, kot sva se domenila, sva še po dveh urah sedela za mizo, srebala limonado in jedla sendviče, ter debatirala na dolgo in široko. Strinjala sva se, da je soglasje z Aborigini odvisno od potrpežljivega nabiranja znanja o njihovi kulturi, poučevanja le te po šolah in umetniških ustanovah. Skratka - zidati mostove prijateljstva, kjerkoli mogoče. Eno je neizpod

bitno gotovo: na tem kontinentu bomo mi in naše bodoče generacije MORALI živeti drug poleg drugega! Izbira je jasna in preprosta: začeti novo, humano pot dobre volje in spoštovanja človeških pravic, ali pa nadaljevati belo oholost in ignoranco, ki je v pretekli zgodovini povzročila pravim lastnikom te zemlje toliko gorja. Rasisti dvigajo glave in politikom se spreminja hrbtenica v želatino. Nismo krivi za grehe preteklosti, to je resnica. A kdor se pravičnosti danes ne postavi v bran dela to čemur se zdaj tako čudimo, ko spoznavamo preteklost. Pred leti mi je njihova pesnica Oodgeroo takole povedala: "Mladina je še naš up, starina je po večini že mentalno konstipirana."

Burnum Burnum mi je priznal, da je bil tudi sam v dilemi, ko je na univerzi končal pravo. Odločil se je, da bo postal učitelj-pripovedovalec, da bo romal širom kontinenta, od šole do šole in poučeval 'belo, črno in mešano' [black, white and brindle]. Ideja, da se ukluči v kako firmo pravnikov, sedi v pisarni in kuje denar, mu ni nič dišala.

Kupil si je velik kombi in vestno sledil svojim načrtom. V avtu si je kuhal, na majhnem pogradu spal, igral Mozartove kasete in sejal dobro voljo kamorkoli ga je zanesla pot.

Oblubil mi je, da bo na svoj program vključil tudi našo 'Bogu za hrbtom', Tasmanjico. Besedo je tudi po gentlemansko držal. Naš dom v Devonportu je postal njegov drugi dom, kjer sva sestavljala učne programe. Obiskala sva šole, vse od manjših gorskih vasic, pa do mestnih šolskih ustanov, državnih in privatnih. On je poučeval kulturo, jaz pa domorodno umetnost, ki jo globoko občudujem. Staroste in umetniki na severu kontinenta so me preko let na tem polju do dobra 'zdresirali'. Plača je bila učiteljska, čeprav je bil on mojster, jaz pa pravzaprav študent, je vse lepo dol po sredi razdelil - po bratovsko. Bila sva kar posrečen TEAM.

Prijateljstva okoli naju so rastla kot prelep gozd in mnogim je zdaj hudo, da ga več ne bo in da je za njim ostala taka globoka vrzel. Mladini je vedno prikazoval veselo in humoristično plat življenja in čeprav je imel vse razloge, da bi bil zagrenjen, tega ni hotel pogrevati. Znano je, da so ga oblasti, kot toliko tisočev temnih otrok, odtrgale iz kroga družine in a ga dale v posebne zavode, kjer se je z ostalimi majhnimi dečki jokal nad usodo, ki je ni mogel razumeti.

“Glavno je, da nisem uklonil, to je važno!” je večkrat na koncu svoje zgodbe dodal. Ko gledam njegovo zadnje darilo, ki mi ga je s prešernim nasmehom postavil na knjižno polico v dnevni sobi, se mi še vedno zamegli v očeh. Na bližnjem rečnem produ je nabral kopico lepih, okroglih kamnov, belih in temnih v enakem številu in jih SKUPAJ potopil v lepo, prozorno posodo.

“Moja 3D umetnost! Ime sem ji dal Australia Felix. Tije všeč?”

Splošno ga narod pozna po duhoviti potezi, ko je ob 200 letnici bele okupacije Australije, z letalom pristal v Veliki Britaniji in posnemajoč njihovega kapitana Cook-a, v Doverju na plaži zasadil zastavo Aboriginov in s tem aktom Anglijo proglasil za lastnino svojega ljudstva... Napisal je za to priložnost DEKLARACIJO, katero je pred množico reporterjev tudi slovesno prebral.

Angleži so se potezi najprej nasmejali, a marsikomu so se potem orosile oči; “Za Kriščevo voljo, saj to smo MI njim pred 200 leti resnično storili!”

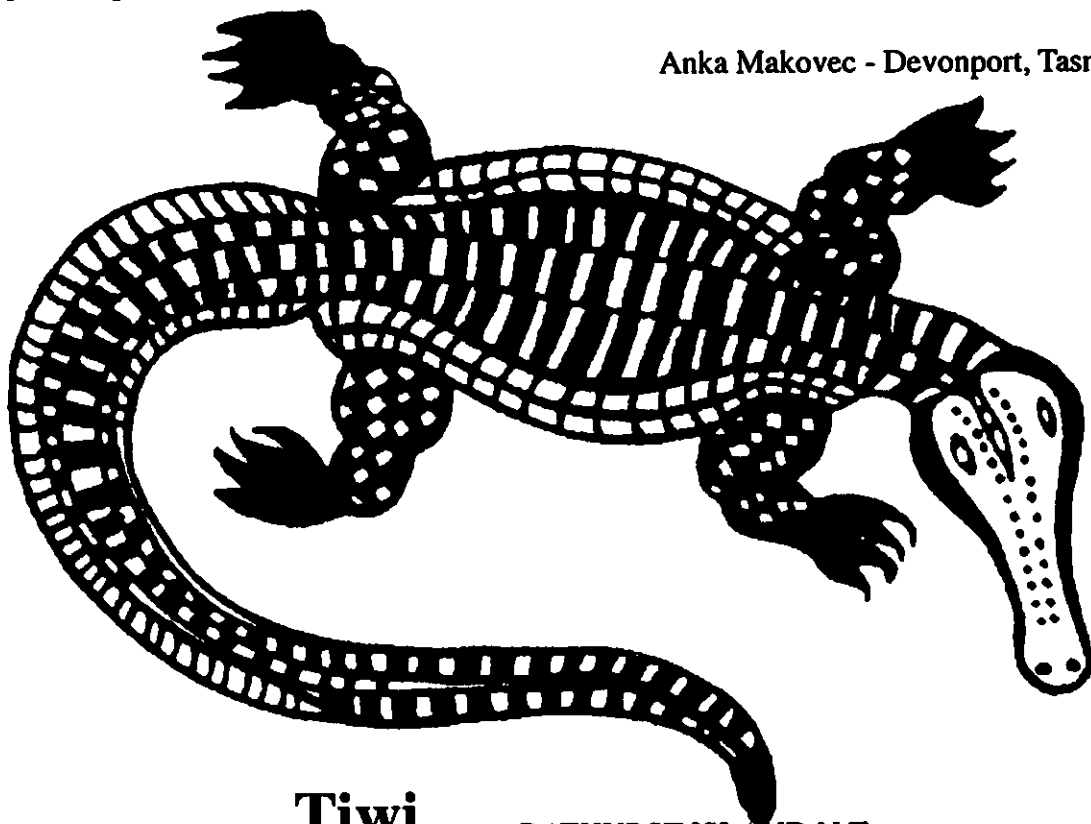
Tako je še in še miroljubno protestiral in povsod učil, da je Australija dovolj velika in bogata za vse, ki smo se k njej zatekli. Le drug drugega spoznajmo in po človeško spoštujmo! Tega pravila se je do zadnjega diha tudi sam držal.

Ko sem se ob pogrebni slovesnosti obrnila in malo pogledala okoli sebe, me je slika v srce presunila! Ogromna množica ljudi, ki se je prišla posloviti in pokloniti njegovemu spominu, je bila odmev negovega darila na moji knjižni polici. Polovica belih in polovica črnih - v harmoniji...

Australia Felix?

Sanjajmo naprej!

Anka Makovec - Devonport, Tasmania.

Tiwi
DESIGNS

BATHURST ISLAND N.T.
AUSTRALIA

Burnum Burnum.

26th January 1988 Australian Aboriginal, Burnum Burnum pronounced his Declaration and took possession of England as a Colonial Outpost. Statement on the Australian Environment (based on Chief Seattle's Speech of 1854) includes: The Earth does not belong to us, We belong to the Earth. Every part of this land is sacred. Every step is like a prayer.

Burnum Burnum came to Bush House, Flowerdale, Tasmania in April 1994. We walked in our bush.

"You born here in this valley,"
Burnum Burnum said,
"retired here, too, that day -
beautiful -" and nods his head.
Sitting late into the night
cosy
staring at the open fire
beneath an overhang of brow
absorbing the caresses
lizard tongues of flame
to warm those cold spots;
that wide forehead
white beard and hair;
somewhere in there
the Burnum Burnum Declaration
was conceived.
"Based on the 50,000 year heritage,
we acknowledge the need
to preserve the Caucasian race
as of interest to antiquity -
We pledge not to sterilize your women, nor
to separate your children from their families -"
It's written there for all to read.

I have a picture on my desk
the camera caught
the figure of a fisherman
standing in lake water
knee to knee
mirrored timeless, patient, waiting,
waiting hours, years, a lifetime
for what inevitably will be;
his face, his rod, his line solid
and as immovable as the crag
which cuts the misted sky.

Burnum Burnum
purringly content before the flames
re-living our bush walk

through overhang and manfern
re-hearing water talk of Brandy Creek
absorbing sight, touch, feel,
the sound of birds,
small winds as children scuttering leaves
the scuff of earth and all things real,
displacing hurt,
the chimera of lies,
hard words of hate.

Burnum Burnum
you have brought with you
(an old top-heavy bus
your temporary home)
and a quietness that
seeps into the fabric of the place
rests with the stone wall
drifts with ancient spirits
of your black sisters, brothers
who were here before.

I have a picture on my desk of a Bonfiglioli
winching up a load of mussels
no sound, no movement
all is stationary against
a background of sea, of hills and sky.
Aquaculture is here to stay, I'm told.

So too, the spirit of Burnum Burnum.

This poem was the result of a weekend visit by Burnum Burnum and myself to the 'Bush House' (home of the novelist and poet Barney Roberts) – her reprinted with permission; previously this poem was published in England by Critical Survey vol. 7 1995

A.M. Tasmania

Poems

Ernie Dingo

The tracks and the traces
Are all that's behind,
Yet I still see the people
In the back of my mind.

—
Aboriginal achievement
Is like the dark side of the moon,
For it is there
But so little is known.

We are not
Strangers
In our own country
Just
Strangers
To a European society
And it is hard
To be one
When
The law
Is the other

The Burnum Burnum Declaration

England, 26th January, 1988

J. Burnum Burnum, being a nobleman of ancient Australia do hereby take possession of England on behalf of the Aboriginal People.

In claiming this colonial outpost, we wish no harm to you natives, but assure you that we are here to bring you good manners, refinement and an opportunity to make a Koompartoo - 'a fresh start'.

Henceforth, an Aboriginal face shall appear on your coins and stamps to signify our sovereignty over this domain.

For the more advanced, we bring the complex language of the Pitjantjajara; we will teach you how to have a spiritual relationship with the Earth and show you how to get bush tucker.

We do not intend to sowenir, pickle and preserve the heads of 2000 of your people, nor to publicly display the skeletal remains of your Royal Highness, as was done to our Queen Truganinni for 80 years. Neither do we intend to poison your water holes, lace your flour with strychnine or introduce you to highly toxic drugs.

Based on our 50,000 year heritage, we acknowledge the need to preserve the Caucasian race as of interest to antiquity, although we may be inclined to conduct experiments by measuring the size of your skulls for levels of intelligence. We pledge not to sterilize your women, nor to separate your children from their families.

We give an absolute undertaking that you shall not be placed onto the mentality of government handouts for the next five generations but you will enjoy the full benefits of Aboriginal equality.

At the end of two hundred years, we will make a Treaty to validate occupation by peaceful means and not by conquest.

Finally, we solemnly promise not to make a quarry of England and export your valuable minerals back to the old country Australia, and we vow never to destroy three-quarters of your trees, but to encourage Earth Repair Action to unite people, communities, religions and nations in a common, productive, peaceful purpose.

Burnum Burnum.

Svoj življenje nisem nameraval
nadpisati v obliki romana.
V njem bi bil skusel zajeti
delo in trud, veselje in žalost
prečo in kako. Stvarni del
cukornice. Roman pa je prebrala
Rama. Dokument ne more biti.
Če je smisel pesnica, vster
matere vanj priayeva formacija.
Fersom preživel na polju, ost
leja spredi najbolj razgibane
dolge stvarnega nastava in
sprave v stari vrhovi nasosa
kulturnega in političnega dela,
vtegne biti res koristni če
svoje življenje kar bo vito-
pravo napisem. Gestim' bo
Ponici in postenosti gaz!
Prej pamljenja tohn soail
sebe, a ne bom zamleal me
vsem in me slabosti drugih.
Npam, da s oikom ne bom
nikomur na škodo.

Eno spoznanje pa mi je podils
spostorvanje, slozi dolgo dobo
življenja, to namreč:
Choderkova življenje in
življenje stoveskvasovih
je tako pravnostno zapleteno
in preteveno, da ga nobena
učenost ne bo razobzerala.
Kdor misli, da bo zlasti
z našim napredno verja
na eni in isti vzorec je
v tudi zavrti. Ovek ostane
človek do podneja dne. Nad
človeštvom pa vse je brzihuh
na snuje bozja misel.
Na naše odgno vprašanje:
Zakaj tako? In ne drugač?
Bo odgovorila večnost.

August

Smrt Antona Medveda

Preden napišem kaj o svojem književnem delu v Sori, moram ugotoviti nekatere dogodke o Medvedovi smrti. Na žalost sorodstva in vseh nas, njegovih prijateljev, so Medvedovo smrti zavlekli v politiko in trosili resnične in neresnične stvari po časopisju. Liberalci so si ga lastili za svojega, klerikalci spet po svoje odgovarjali. To, je menda tisti naš izvirni greh, da si vedno izpodmikamo naravni temelj vsakega naroda. Ta temelj — sodim — je vendarle iz narave izhajajoči imperativ, da je umetnik in učenjak last vsega naroda. Politika tvori stranke, ki se bijejo za oblast in tudi za nazore. Preko teh bojev pa bi moral vsak narod brez izbire ceniti narodnega delavca — umetnika, učenjaka, naj je njegovo prepričanje glede na politiko in svetovni nazor tako ali drugačno. Zmote se lahko mirno in stvarno ugotove, razbistrijo, popravijo in odpravijo, če so resnične zmote. Če se pa razlike nazorov prenesejo v politično areno, kadar gre za skupne narodne interese, je hudo. Začne se osebno sovraštvo in preganjanje. Resnični katoličan ne sme in mu ni treba nikoli zatajiti načel ne pri umetniškem delu ne pri občevanju z ljudmi drugačnih nazorov. Toda sam mora ostati človek in priznati tudi drugim, da so ljudje.

Pokojni Medved je imel mnogo prijateljev v liberalnih krogih. Je že tako. Priznajmo, da so ga ti kot pesnika zelo cenili, bolj kakor drugi krogi. Bili so mu tudi zelo dobri. Ali je kaj čudno, da je rad z njimi občeval, jih obiskoval? Prav vse te odlične družine so bile tudi ogrožene ob časopisnem pisarjenju, ki so ga povzročali ljudje brez takta, iz gole samopridnosti. Nočem razpravljati o posameznih izjavah. Naj kdo kasneje o tem sodi. Imam vse izrezke iz tedanjega časopisja in tudi mnogo zasebnih pisem. Ugotovim naj le trdna dejstva.

Konec januarja 1910 sem dobil v Soro pismo od Medvedove sestre Helene, ki mu je gospodinjska na Turjaku. Pisala mi je dokaj žalostno zaupno pismo. »Tone se je spet splašil in pije neusmiljeno. — Pridi, z vso dušo visi na tebi.« Nisem slutil, kaj naj bi se bilo zgodilo. Saj je bil dlje časa na Turjaku abstinent. Zdi se mi, da sem ga

na to vabilo šel obiskat ali pa sem mu pisal daljše pismo. Škoda je bila ta, ker sem bil v Sori preveč zaposlen in razdalja sicer ni velika, a nerodna. Za obisk sem potreboval dva dni. Kasneje sem zvedel, zakaj se je — »splasil«.

Medved je bil pesnik. Bil pa je kot človek in duhovnik zares čista, deviška duša. To naj velja za vse tiste, ki so kovali kakor koli zase dobiček. Če so odkrili njegovo idealno simpatijo do kake deklice. Moral je imeti svoje Julije, Beatrice in Lavre. Tako je pač bilo. A vse to je bilo čudovito sublimirano. To potrjujem z vsem prepričanjem, ko mi nikoli ni najmanjše skrivnosti srca prikrival. Ko je bil kaplan na Breznici, je bil ves čas abstinent. Bil pa je že lotchen. Operiran je bil na slepiču. A mučil ga je želodec. Rad je tamkaj hodil po fari in obiskoval ljudi, ki so ga silno radi imeli. Tako je našel zalo kmečko deklico in mu je bila pač spet Julija. Imel pa je nesrečno lastnost, da je takim rad pisal pesnice ali pisma. Ženska pamet in seveda nečimrnost je vse to kazala drugim. In tako je bilo tudi s Katrico z Breznice. O tej zvezi je zvedel neki Premk, ki je bil v Žirovnici na počitnicah. Izbezal je iz dekleta vse mogoče reči in jih potem širil med ljudmi. Župnik Potočnik je za to zvedel in Medveda prijateljsko obvestil. Pri Potočniku je bil Medved pestovan kakor dete. Moja sestrična Katarina, ki je bila pri Potočniku za gospodinjo, ga je oskrbovala s hrano in z vsem, kakor bi ga nobena mati ne bila mogla bolje. Ko je Medved dobil opozorilo od Potočnika, je bil pač Medved. Vsaka taka zadeva ga je preveč potrla — idealista. Če je ob taki priložnosti imel koga poleg sebe, ki mu je zaupal, se je kmalu umiril in ohrabil. Če ga ni bilo, je segel po kozarcu in tako skušal pregnati bolečino. To torej je bil povod temu, kar mi je pisala sestra Helena o njem: da pije. Ker je občutil sam, kako mu pijača škoduje, in ga je Helena prosila, naj bo spet abstinent, je res februarja opustil pijačo. Marca pa so ga izpeljali v krčmo neki znanci. Ko je prelomil svoj sklep, je bil spet moralno potr. Pil je tri dni. Pili so z njim drugi in pili so neizmerno kislo vino. Tedaj je nastopila katastrofa. Nič ni res, kakor je menda Jutro poročalo,

da bi bil Šlajmer rekel: »To je posledica operacije in čreva so se mu zmedla.« Sam sem govoril s Šlajmerjem. (Ta ni vedel, da so že drugi zdravniki ugotovili, ko je bljuval kri v Preski, da ima rano na želodcu.) Šlajmer je na brzojav takoj odšel na Turjak in mi razodel: »Imel

Pesnik Anton Medved kot župnik na Turjaku.

je ulcus na želodcu. Prebilo mu je steno in gnoj se je razlil v trebušno duplino. Ko sem prišel, je imel trebuh silno napet in grozne bolečine. S seboj nisem imel drugega kakor buciko, s katero sem mu predrl nabrekli trebuh in mu olajšal. Ko bi ga bil imel ob napadu takoj na operacijski mizi, bi utegnil biti rešen. Tedaj pa ni bilo nobene pomoči več.« Predor stene pa je gotovo pospešila kisla pijača. To je resnica, vse drugo je izmišljeno. Ko bi bili Medveda prej operirali, kakor danes mnoge, bi bil otet. Saj je bil sicer zelo zdrav in močne narave. Potočnika je napal celo Medvedov brat Ivan na postaji v Šiški. Žalosten mi je pisal ta vzorni duhovnik: »Poganjal sem se za njegovo čast in ga branil. Zato sem umazan, oni pa, ki so ga mazali, so čisti!«

○ Pogrebu ne bom pisaril. Toliko je časopisnega gradiva, da naj na temelju, kar sem povedal, moder literarni historik izbere, kar je pravično. Odhitel pa sem takoj,

ko so mi brzojavili, da je umrl, na Turjak. Dobil sem že mrtvega. Ostal sem tam in pomagal, kar sem mogel. Bridka je bila noč, ko sem dolgo dolgo poučil ostal čisto sam ob mrtvem Medvedu. Tako živo mi je vse stalo pred očmi, da sem v resnici občutil časih, kako je skušal odpreti mrtve oči in se mi nasmehniti. Povedal bi mi bil: France, sedaj sem našel mir v Bogu, ki sem ga vse življenje iskal. Nemirna duša se mi je umirila pri tako ljubljeni materi.

Mnogo duhovnikov (menda 17) je prihitelo na Turjak, ko smo ga odpeljali na zadnjo pot v Kamnik. Na Turjaku sem se poslovil v imenu fare od njega. Tudi na grobu sem govoril po govoru dr. Iv. Grafenauerja — obakrat samo hipne misli. Saj se nisem mogel pripraviti, ko sem bil ves žalosten, utrujen in nenaspan.

Kamnik je svojega rojaka in pesnika sprejel z vso častjo. Vse hiše so bile v črnih zastavah, ljudi iz Kamnika in okolice silna množica.

Po smrti smo takoj začeli misliti na njegov nagrobni spomenik. Tudi o tem delu, ki sem ga pretežno opravil sam, je nekaj literature med mojimi pismi. Spomenik je delo kiparja prof. Peruzzija.

Mesto Kamnik mu je hotelo po smrti prirediti komemoracijo v čitalnici. Dohodek je bil namenjen za spomenik. Župan dr. Kraut mi je pisal in me prosil, naj prevzamem govor na tem večeru. Ker sem vedel, kako sta si liberalna in klerikalna stranka v boju, sem zahteval tole: Komemoracijo naj priredi mesto, ne stranka. Politika mora biti popolnoma izključena. Godba po sklepu ne sme igrati. Vse to je župan gladko sprejel. Za 17. april je bila določena komemoracija. Kar dobim 15. aprila iz Kamnika pisanje, pod katerim so bile podpisane organizacije liberalni nasprotne stranke, recimo kar katoliške organizacije. Pisali so mi: V Kamniku se pripravlja to in to. Na plakatih je tiskano, da bo govoril F. S. Finžgar. Ali ste vi ta človek? — In potem pouk, da ne smem govoriti, ker je komemoracija v liberalni čitalnici!

Tolika drzna nesramnost me je resnično pograbila. Šel sem, kakor sem obljubil. Večer je bil resen, zelo lep in nabita dvorana — med ljudmi seveda vse polno kleri-

kalcev. Prepričan sem, da velika večina le iz spoštovanja do Medveda, nekateri pa tudi, da bi me v besedah ujeli. Leta 1914 so me povabili v Kamnik slomškovci in sem prav tako z veseljem šel. Tudi tedaj je bila dvorana polna, kar je bil dokaz prej in slej, da je Kamnik Medveda ljubil in cenil brez razlike strank.

O Medvedovi šaljivosti nekaj: V Bohinju so ga otroci posebno radi imeli. Nekoč si je najel dva krepka dočka; naredil jima je iz motvoza brzde, fanta sta se vpregla v majhen voziček (samotežni), sam je sedel vanj in se jima dal za dobro nagrado peljati v hotel pri Sv. Janezu. Polno gostov je bilo na vrtu, ko je privozil do hotela s tako izvirno vprego. Ploskanje in veliko veselje med gosti ga je pozdravilo.

Na Breznici je imel na vratih kaplanije podoba sv. Antona, pod njo pa črnega medveda. »Kaj pa ta razstava?« sem ga vprašal. — »Ali ne znaš brati biblije pauperum? To je moja vizitka.«

Ko je nekoč obiskal kmečko družino, mu je žena prinesla polič vina za pogostitev. Odklonil ga je, ker je bil tedaj abstinent. »Hvala lepa, vina ne pijem.« — »Tak takó.« se je začudila žena. »Oni koj samo žganjè?«

Na Breznici je urejal Gregorčičeve poezije za Mohorjevo. Mnogo te korespondence z Mohorjevo imam jaz. Hranim tudi lepo vezano, lastnoročno pisano knjigo raznih pesmi, njegovih in ruskih prevodov, ki jo je podaril Juliji Goršičevi, kasnejši ženi prof. Bartla. Tudi ta je bila njegova Julija — sorodnica, menda sestrična.¹

Se enkrat naj poudarim, da so bile vse te njegove prijateljice samo to, kar je ugotovil Prešeren: »One same nam ur'jo roke, one same nam glave vedré.«

Medvedov zgrešeni poklic?

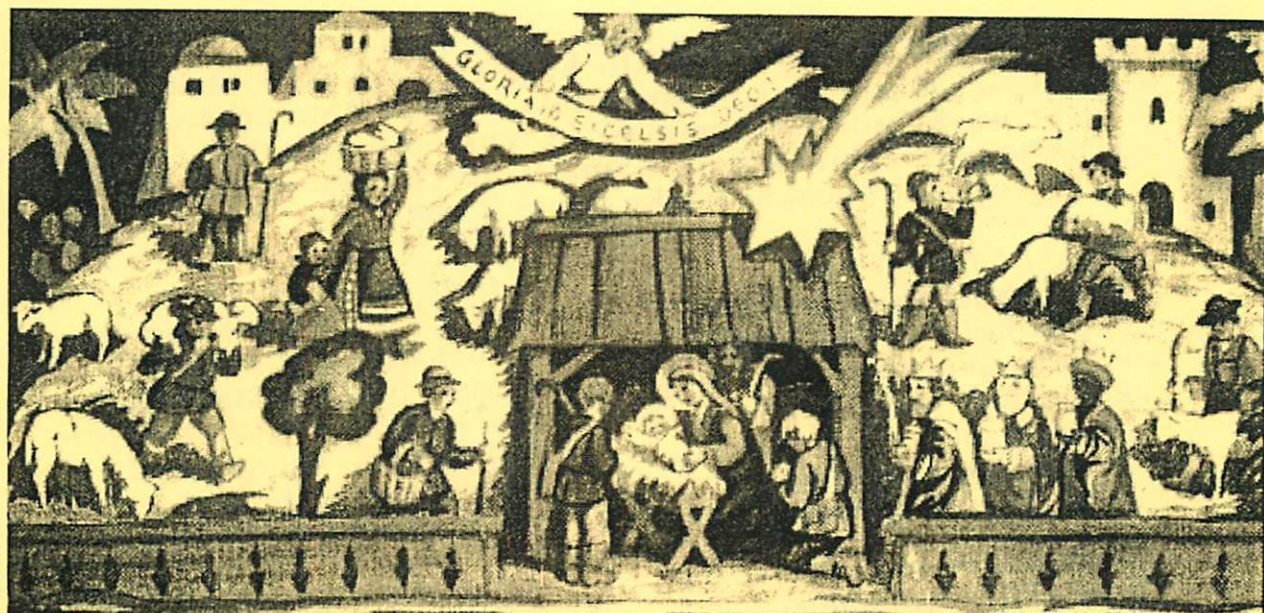
Govekar je v Slovenskem narodu 19. junija 1945, ko je ocenjeval igro Stari in mladi, zapisal: »To je bil najlepši slovenski fant: rimski nos, črne oči, mehkobne ustnice, fin glas. Tako ga je označil Ivan Cankar. — Bil je izredno prikupen: plemenit, duhovit, široko izobražen,

negovan, eleganten, družabno zelo prijeten človek. A zaradi *zgrešenega poklica zelo nesrečen človek.*« — Ta trditev ne drži. Niti enkrat mi vse življenje, ko sva bila vendar tako zaupljiva med seboj, ni omenil, da mu je žal duhovniškega poklica ali da bi bila zanj to zgrešena pot. Nesreča je bila v tem, da ni dosegel študija v Rimu, o čemer sem že pisal, in da mu je bila kal alkoholizma vrojena. Ni pa bilo v njem dovolj močne volje, da bi prebolel udarec, ko ga niso hoteli poslati v Rim. O pesmih drži: Res je v njih preveč svetožalja, so pa vendarle miselno duhovite, prava klasika. In najboljše so satirične — Trtje in povrtje. Naprej in nazaj itd. Modra glava naj bi *izbrala* cvet njegovih pesmi, pa bi imeli knjigo, ki bi nikoli ne zastarela. Mahnič kot literarni kritik pa ni nanj prav nič vplival. Bil je pač tak čas — preden niso Župančič, Kette, Cankar napeli novih strun. Medved ni mogel biti še tisti, ki bi bil pripravil novemu času novo gaz. Med sodobniki je in ostane na vrhu. O zgrešenem poklicu naj zapišem tudi Tavčarjevo sodbo. Pri »Roži« smo govorili o Medvedu, ko je bil nekaj mescev v pokoju. Dr. Hudnik je menil, da bi bil boljši za kak svetni poklic. Tavčar pa:

»Ni res. V nobenem poklicu bi Medved ne bil zadovoljen, ker je pač tak. Pa ga ti vzemi v pisarno, da ga po več dni ne boš videl! To je bolezen in je ni noben stan nič kriv.«

¹ Zavitek, kjer sem imel shranjene te spomine na Medveda, mi je 9. 3. 1945 skoraj vse uničila bomba.

Maksim Gaspari

Use Dobro Ljudem na Zemlji

In

Na vesoljski postaji

Za Božič in nastopajoče 1998

Želijo

Saluk in Svobodni razgovori

*

All the best to the people on earth

And

On the space station

For Christmas and the coming 1998

From

Salac and Free Dialogues

France Prešeren, ki je rad zahajal k stricu Jakobu, vikarju na Šmarni gori, in mu je bila Gora že zato pri srcu, je zložil vodiškemu župniku Jerneju Arku, vnetemu glasniku šmarnogorske božje poti, znano pesem o Šmarni gori (o vseh svetih 1843), kjer si je privoščil strogost kranjske duhovščine:

*Vi, ki hódite na sveto
Šmarno goro, blagor vam!
hvalit mater v nebo vzeto;
al' gorje odlašavcam,
ki tak dúšo svojo črt'jo,
da il' opusté pred smrtjo
roženkranc in litanije
molit, hvalo pet Marije.*

*Vseh stanóv so trume plašne,
to se vidi 'z njih oblek;
vidijo se štóle mašne,
žida in hodnik vse vprek.
»Kdo ste, romarji vi čudni,
ki zdaj molite neutrudni
roženkranc in litanije
molit, hvalo pet Marije?«*

*»Mi v duhovskem oblačili
smo sejáli seme zmot,
slepci smo ljudém branili
sem na sveto božjo pot;
zdaj zato iz vic sem hod'mo,
žalostne proces'je vod'mo
roženkranc in litanije
molit, hvalo pet Marije.*

*Romarjev za nami truma,
ki je ni mogoče štel',
kristijani so brez uma,
ki so hot'li nam verjél'.
V vicah delajo pokoro,
z nami hodijo na goro
roženkranc in litanije
molit, hvalo pet Marije!*

*V noči, kadar ure svoje
spolni Vseh svetnikov dan,
dokler zjutraj ne zapoje
v čast Marije zvon glasán,
gor' na gôro – strašno res je –
mrtvih hodijo proces'je
roženkranc in litanije
molit, hvalo pet Marije.*

*Kdor odraščén gre iz svéta
Kranjcev, da ni tukaj bil,
v hiši večnega očeta
se ne bo pred veselil,
dokler ne dočáka dneva,
da sem z nami pride reva
roženkranc in litanije
molit, hvalo pet Marije.«*

*Naj tedaj odpre ušésa,
kdor bo slišal pesem to,
pred, ko dúša od telesa
v smrti se ločila bo,
sam naj al' s proces'jo farno
pride gor' na goro Šmarno
roženkranc in litanije
molit, hvalo pet Marije!*

*Tega, ki na gôro hodi,
bo Marija var'vala,
da ne bo peklenski zlodi
v smrti uri zmótil ga;
on bo šel v nebesa strečno –
gori z angelci bo večno
roženkranc in litanije
molil, hvalo pel Marije.*

* * *

Simpatičnemu patru Cirilu Božič (O.F.M.) v spomin na Veselovo!

*Prelepa je brezjanska fara,
krasan njen župnik frančiškan,
- naj bo mu božji žegen dan -
vesel ga je sam Vatikan!*

O.F.M., PROSIM, BERI: "osvobodilna fronta moških"... Pavla Gruden

KNJIŽNI PREGLED

Diary of a Submariner

The first hand story of the daring escape of a Yugoslav submarine and her crew from the Germans during World War II

by John de Majnik

Založba: Asgard Press, Inglewood, WA, Australia

Janko Majnik je doma iz Žirov. Leta 1936 se je pridružil Jugoslovanski Kraljevi Mornarici, kjer je postal oficir za komunikacije in meteorologijo. Kasneje se je specializiral za podmorsko telegrafijo in podmorniško službo.

Knjiga se bere kot filmski skript. Opremljena je z mnogoterimi fotografijami. Postavni Janko Majnik iz leta 1936, pa zemljevid Jadranskega morja, ki se osredotoča na sledenje podmornice Nebojša od Kotorja v zalivu Boke Kotorske do Budve v južnem Jadranu. Dviganje torpedov leta 1940, pa cela vrsta skupinskih slik tovarišev s podmorniške posadke in drugih.

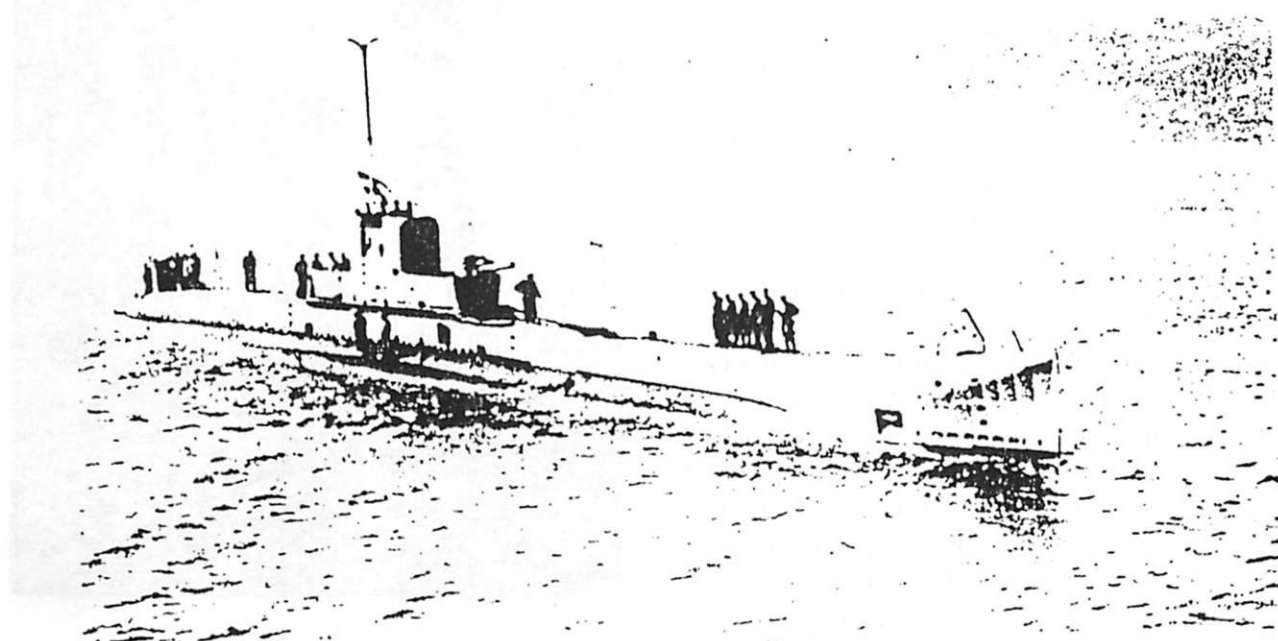
Srž zgodbe, ki bi mirno prenesla filmsko upodobitev je pobeg posadke 18 podmorničarjev na grški otok Kreto in od tam v Egipt. Za svojo pot niso rabili letala, temveč podmornico, last starojugoslovanske vojske. Zgodba sledi dnevniškim zapisom Janka Majnika. Začne se na torek, 25 marca 1941 in konča 6 let kasneje na nedeljo 27 Aprila 1947. Tedaj je avtor prevzel mesto radijskega oficirja za radijske komunikacije na britanski ladji SS LATHARNA. Ladja je vozila potnike iz egiptovske Aleksandrije v italijansko Genovo. Majnik je bil primoran poslati SOS signal, saj je razburkano Jonsko morje ogrozilo ladjo in življenja na njej. Italijanski vlačilec jih je odvelkel v mirne vode. Po letih vojne, kjer so mine in torpedi prizanašali, je moč narave postavila življenje na mokro nitko ...

Odlični moment je tudi na mestu, ko bralec spozna, da se je avtor ponovno pravilno odločil, ko ni sprejel ameriške vstopne vize, ampak se je pridruži svojim tovarišem s podmornice Nebojša :

'ki so se pripravljali da odplujejo v deželo skrivnosti in novih priložnosti - Avstralijo. In te odločitve nisem nikoli obžaloval.'

Janko Majnik živi s svojo družino v Coomi.

Torkman

Submarine 'Nebojša'.

THE MIRACLE OF THE CHRISTMAS EVE

By Janko Majnik

September of 1929 had arrived and with it two most unwelcome events. The end of the summer school holidays and the time for me to leave my home and friends as a completely new life was waiting for me at the 'Bishop's College near Ljubljana. The two factors that could have helped me to stay home had not eventuated, One of my grandfathers was a foundation member and my public school records were good enough to skip the entrance exam, I was doomed!

At the college, as I was only eleven and a half years old, the monastic life had not agreed with me. Up at half past five - I needed more sleep, wash, march to the chapel for morning Mass. The front pews where the first year students had to sit were constantly patrolled by prefects gently waking up the sleeping boys, pointing with their finger towards the altar whispering: "Concentrate on the Mass!" Breakfast. Back to the chapel. School. Chapel before lunch. Lunch, School. Playground activities, Dinner, Chapel, Study time, Bed time, There was a hike to the nearby river on some Wednesdays and Sundays. What a life. What a misfortune.. To leave my home, the forests and valleys, the rivers and creeks, the swimming, fishing, skiing, skating on the butcher' pond but above all to leave behind my parents', sisters' and brothers' love.

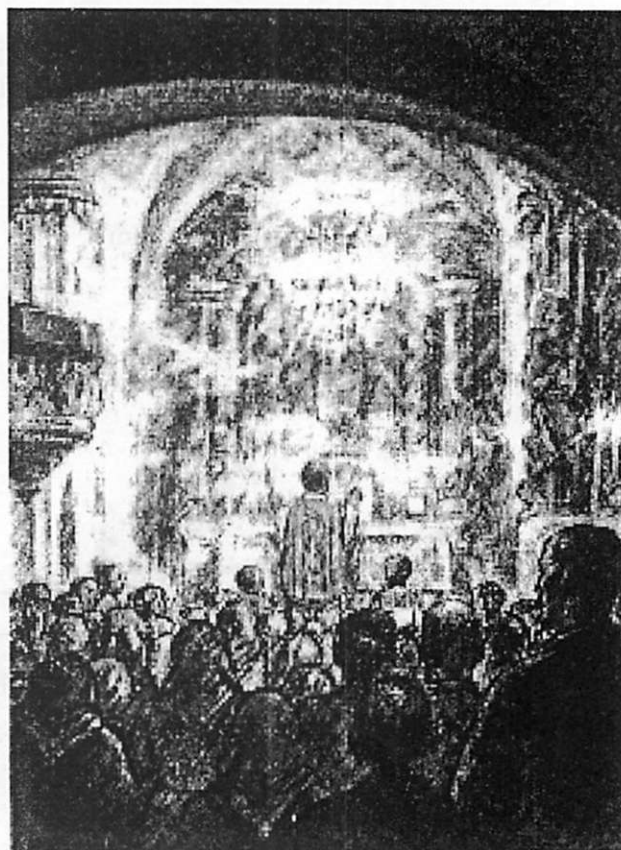
The only time I looked forward to was the study period. The homework done I would dream about my home and freedom - but not always! The prefect pacing up and down the study room and reading the breviary made sure our heads were in the books.

October came, Very slowly. The fortnightly visits from my parents, brothers and sisters only promoted the burning desire to gain back the lost freedom, My complaints about bad food, not enough sleep, the constant study periods and not enough play seemed to be falling on deaf ears. I decided to escape. The cast iron fence surrounding the college and its grounds had, in one place, a gap wide enough for me to squeeze through. I could reach the grounds and the gap after "lights out" and walk out into freedom. Home was only thirty kilometers away,

Unfortunately the early rising and the full day's activities proved to be too exhausting, My plan to wait for the "lights out" worked fine. The half an hour wait after the "lights out" had not. I fell asleep, every time, and woke up in the usual surroundings. I gave up the idea of escape. Instead, I started to look forward towards the Christmas holiday break.

School broke out on the day before Christmas Eve. Heavy snowfalls and blizzards, followed by a very heavy frost, brought the country's rail and bus services to a stand still. Tonight more snow fell on top of the hardened snow making the clearing of roads and rail even more difficult. Snow, that I loved so much was against me tonight. The dreams of being home for Christmas vanished into the whiteness of the country side. At bed time, when the lights went out. I sobbed my heart out.

Morning came, With it the confirmation of last night's notice that all leave is cancelled until the roads and rails are opened up again. I was called into the director's office at about ten o'clock. My brother Paul was there. Smiling. His eyes happy. He had skied from Ljubljana carrying spare skis and stocks. With the director's special permission we were off to spend Christmas at

Pri oinočnici

Paul's place. As we passed the railway station we found out that the rail to Vrhnika was open and the first train leaving at three o'clock. "You could ski from Vrhnika station to the mountain of the Three Kings. From there it is only a small hop home" said Paul. "You could be at the "Pines" by nine and home for the Midnight Mass." He was already buying the ticket.

On arriving home Paul commenced to pack a small rucksack with presents for the family and food for me, while Paul's wife Minka was trying hard to persuade Paul to abandon the idea of my trip. "How do you expect him to find the way to the mountain of the Three Kings in the dark. You will never forgive yourself if he has a fall, hurts himself and cannot go on. You know he will freeze to death. He is too young for such a long trip at night, on his own!"

I became concerned whether Paul would change his mind. He seemed to be too busy to hear a word of what Minka had to say. Minka was a "city" girl. We were born and bred in the mountains where skis were used for travel from place to place and in everyone of us there was an in-built compass. Paul knew from his personal experience how desperate I was to be home this Christmas.

I checked and re-checked the poles, skis and bindings and for the second time rubbed fat into the leathery parts of the bindings. Just before we were ready to go to the station Paul threaded his hunting knife on my belt saying: "Take good care of this knife. Dad gave it to me long, long ago - and I want it back! There are wolves and bears in the deep forest of Zaplana and the Bear mountain! Although these places are far away from your line of travel it is better to be prepared as in this weather they could stray away from their territory. Just have your eyes open, will you!" I took the knife out of the sheath stabbing an imaginative bear through the heart. "Not bad, not bad, said Paul with a smile, let's hope you do not have to use it,"

The parting this time was sweet, I was going home. I was so excited and knew deep in myself that I will be home in time for Midnight Mass. At the railway station of Vrhnika seven or eight passengers alighted from the train. There was still some daylight left. As I was adjusting the skis to my feet, the station master, looking on, wanted to know what the two planks of wood were for. He marveled at the way I was able to ski on top of the snow. Skis, it seemed, were not yet known on this side of the mountains. I asked him the way to Spica mountain and told him I was going home, to Žiri. He started to cross himself saying: "You are not going up there tonight are you? In the dark of the night? On your own? You know that there are very deep snow drifts around from yesterday's blizzard? it is sixteen kilometers to the top of the mountains and another fourteen to Žiri: How do you intend to know, in the dark, which way to go? How old are you? You may stay here, at the station till morning and then go, if you really have to go that way."

I thanked him for the offer of overnight accommodation. As I started to glide off, he crossed himself once more. I aimed the skis towards the left side of Spica and I was on my way. It was easy going until I had reached the tree line. The trees and drifts slowed me down considerably as some drifts had to be bypassed as they were too deep and awkward to cross. Zig-zagging, I hardly noticed the fall of night. Even in the dark I could easily distinguish the drifts from the easy going ground. Somehow the dark had not frightened me. The bears and wolves never crossed my mind. I was too busy concentrating on the zig - zags, fallen trees, uneven ground, drifts and keeping on the imaginary bearing that must bring me near the 'Pines' or the 'Three Kings'. It was after hours of climbing that a patch of yellow light appeared, almost ahead of me. For a second I thought I was dreaming. A light - here, in the middle of nowhere! And the light frightened me. Yellow lights in the middle of the forest appear in children's stories only, I had to make my mind up whether to approach the light, bear the consequences or pass it by - and never find out what made it shine!

After a few very cautious zig -zags I came to stand on top of a ridge. Looking down, the light penetrated through the window of what looked like a log cabin without a roof. I circled the hut once. It was completely snowed in. The high drift prevented the door and one of the windows to be snow bound, I stuck the skis and stocks into the drift and slid down on my behind. I knocked on the door once, then again. The door opened enough for me to see a man behind the one who opened the door. The man at the door reached above it and took down a small axe, I froze! In the dialect of people living in the hills around the town of Žiri a voice boomed out: "Who's are you?" I replied in the custom of the area: "I am John. Son of Urban," Urban from the town of Žiri?" he asked. "Oh

yes, we know your father well. Come in out of the cold," The axe was placed back from where it came and the door opened enough for me to enter. Relieved that I was not "slaughtered" there and then I was eager to tell them where I came from and where I am going. They in turn could not believe that I came all the way from Vrhnika. They were eager to know how I had kept on top of the snow; why was I not sinking in it, They said they were snow bound since - they did not know when. But what they were asking over and over was how did I find their home. I did not. It just happened! Thinking back, I am now sure the Christmas angels had a hand in it.

A plate of stew was placed in front of me and while I dunked the black bread into it and ate, they told me how they knew my father. He was coming into this part of the country every year to off shoot any lame or disformed deer, He would then tell them where the carcass was and for days later venison was on the menu.. A warm feeling came into my heart - for my, father and these people who were now my hosts. When we came out of the hut the sky was full of stars and the moon was almost full. They all climbed on top of the drift to see the skis and how they were attached to my feet. I made a few steps and turns and came back to the drift. They wished me and mine a Merry Christmas and assured me to go straight up and ahead and in this light I should soon see the 'Three Kings' on the left and the 'Pines' on the right. No, they said, you could not miss either peak.

I pointed the skis up the hill. I felt warm on the outside and ever warmer inside. Because they did not know the time, they thought it was pretty late, I started to wonder whether I would make home before midnight,

It became easy to find the way among the trees in good moon light and I found myself in no time in the saddle of the 'Pines' and the 'Three Kings'. And now the running was all downhill. The snow deep but powdery, allowed me to produce just enough speed to be safe. I was now in the part of the country where the shape of hills were familiar to me. I knew, now, that home is another thirteen or fourteen kilometers away.

My heart was singing and I let the skis run faster. I was a quarter way down the hill when the trees became sparse and the ground flattened out. looking into the valley a most beautiful spectacle opened up in front of my eyes. From all sides of the hills bobbing lantern lights descended into the valley, towards the church, towards Midnight Mass. Unlike the adults who sank in the deep snow up to their knees, my childish weight allowed me to skim across the surface as a water spider skims across a pond. I lengthened my step and started to pass many a lantern. Then - I was on the main road and - home.

I have met Mum, Dad and sister Zorica coming out of the gate, on the way to Midnight Mass. Amongst hugs, embraces and kisses, a hundred questions needed answers, Zorica relieved me of the rucksack and as I bent down to release the ski bindings, my legs folded up, I remember Dad gathering me up and carrying me to my bedroom. I was asleep before I hit the pillow - but not before I heard the three of them repeating over and over the words: its a miracle!

Yes. Today I am sure it was.

The Gathering

Christopher O'Callaghan

Face to the ground
Hands threshing
Cruel and great and strong-
Gathering.

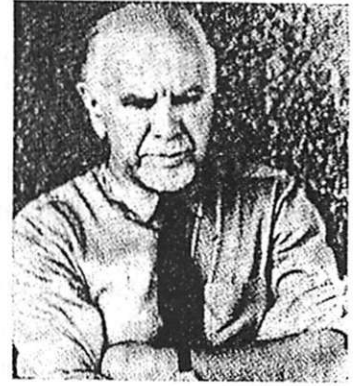
Now these are the singers-
Images shall be beaten
To pieces!
The ego prevails,
We please ourselves...
May they pronounce them happy.

Later at appointed times we replenish.

UMRL JE ČLOVEK--ŽIVEL UMETNIK

Stanislav Rapotec
1911 - 1997

Stanislav Rapotec (posnetek iz leta 1983)

Od ure, ko se je človek zavedel samega sebe in sebi lastnih sposobnosti pa do ubesedenja moje percepcije Rapotčeve Meditacije na Veliki petek, je minilo približno 50.000 let, jaz pa sem pred to njegovo umetnino stala, kot umsko podhranjen človek iz kamene dobe. Nisem in nisem mogla priti do besede. Dolgo časa sem stala pred njo, si jo ogledovala in se spraševala, kaj je Rapotec hotel z njo izpovedati. Nekajkrat sem zapustila razstavne prostore, pa se vedno znova vračala pred njegovo z Blake nagrado ovekovečeno podobo. Osupla sem ob pomisli kako počasi se človek umsko, še bolj počasi pa duhovno, razvija. Vem, da sem počekala kopico papirja, da sem izlekla iz sebe, kar so mi dale občutiti barve in poteze, s katerimi je Rapotec takorekoč v sveti jezi naslikal Meditacijo na Veliki petek.

Dvaindvajset let pozneje, torej pred trinajstimi leti, mi je bila dana naloga, da napišem članek o mojstru Rapotcu in sicer za prvi Zbornik avstralskih Slovencev, ki ga je izdal SALUK. Zbornik je bil tiskan v Ljubljani, med drugim tudi s pomočjo Slovenske izseljenske matice. Danes pa za Svobodne razgovore stojim takorekoč pred isto nalogo. Velike umetnine so kot resnica: nespremenljive, zato mi je tudi nemogoče z drugimi besedami opisati moje dožemanje Rapotčevega sloga, ki ga nikoli ni spremenil. Zato pred bralce Svobodnih razgovorov, ob tej priliki polagam le tisto, kar se mi je z razkopavanjem moje notranjosti ubesedovalo še dolgo po mojem srečanju z Rapotčevo umetnostjo ter zagledalo dan šele v omenjenem zborniku. Stanislav Rapotec, čeprav se telesno več ne nahaja na tem svetu, pa še naprej živi v duhu, ki (si) ga je upodobil v svoje umetnine.

Za gornjo fotografijo z nedavne retrospektivne razstave Rapotčevih del v Narodno galeriji pa se uredništvo Svobodnih razgovorov zahvaljuje Florjanu Auserju, direktorju in tehničnemu uredniku štirinajst dnevnika Glas Slovenije.

Foto: Florjan Auser

Slikar in svetovni popotnik Stanislav Rapotec, katerega delo je visoko cenjeno v Avstraliji, Evropi, Ameriki, je v času, ko sem pisala ta sestavek o njem, razstavljal v Združenih državah Amerike. Razstava sledi razstavi -- New York, Washington, Kalifornija

Za intervju z njim smo se dogovarjali dalj časa in pristal je nanj, čeprav ne mara intervjujev, vendar pa je prav takrat, ko smo bili dogovorjeni za srečanje z njim, moral nenadno odpotovati v Ameriko. Od tam nam je v pismu sporočil, da bi mu bilo ljubše, ko bi o njem in o njegovih delih napisali kar sami, tako, kot jih občutimo.

Življenjska pot mora umetnika, po besedah Stanislava Rapotca, pripeljati na rob med življenjem in smrtjo. Tudi v ljubezni moraš biti nesrečen. In moraš gojiti močno željo do lastnega izraza. Toda vse to nič ne pomaga, niti

dober učitelj ne, če ni prisoten talent.

Rapotec je prvi Slovenec, ki nas je v tujini navdal z upanjem, da naše ime ne bo zamrlo v malomeščanski puhlosti in apatiji do pravih kulturnih vrednot, ampak da se bo dvigalo na tisto višino, ki si jo želi vsak dober patriot, kjerkoli. Dolga leta smo se avstralski Slovenci naslanjali na Rapotčevo ime, ki je nadsijalo vse tukaj živeče Slovence. Naš ponos je.

Leta 1961, ko število Slovencev v Avstraliji še ni bilo tako nizko kot danes, in nam je, zaradi oddaljenosti med posameznimi skupinami Slovencev, bolj kot kdajkoli prej, pretila nevarnost asimilacije, smo se vsi enodušno veselili uspeha našega rojaka Rapotca. Njegovo ime, že znano v Sydneyu, je zaslovelo po vsej Avstraliji. Za svojo »Meditacijo na veliki Petek« je prejel visoko cenjeno nagrado Blake.

Navajena poplave pokrajinskih slik, »kuhinjskih« produkcij, vsemogočih portretov, slabih kopij in brezvrednega kiča sem pred njegovo »Meditacijo na veliki petek« obstala kot vkovana. Brez besed. Zgrabila me je vrtoglavica. Misli so se mi zavozljale. Onemela sem pred njegovo napadalnostjo, ki jo sedaj, ko to pišem, podoživljam.

S svojo miselnostjo in umetniško zavestjo v morju tradicionalnih načinov slikanja, Rapotec na svole gigantske površine prenaša potenco, ki razburja, toda opazovalcu se ne vsiljuje. Vendar pa ga seeno izziva do skrajnosti. Svojo čustveno prizadetost Rapotec razliva kot hudournik. Pred njegovo »Meditacijo na veliki petek« sem doživela svoje prvo soočenje z vrsto ustvarjalnosti, ki je absolutno ni mogoče pozabiti. V njej sem, človek pred človekom, občutila lastno majhnost. Iz Rapotca, kot ga jaz sprejemam, utripajo tako poudarjene emocije prvinske občutljivosti, da ga je nemogoče povsem dojeti. Iz zanosa njegovih močnih,

skoraj jeznih potez, ki silijo v brezkončnost, sem lahko razbrala strašansko trpljenje in spoznanja, ki si jih je v življenju nabral, da ti zastane dih in da se ti porajajo vprašanja, na katera, če nisi izvedenec, ne najdeš odgovora. Napetost njegovega močnega, toda ne kričečega kolorita, izraža strastna čustva človeka, ki se jim predaja, vendar jih junaško premaga. Kompozicija pa gledalcu, kot sem jaz, predstavlja nekaj nedoumljivega. Čutiš, da rojstvo njegovih oblik izhaja iz kozmosa, ki ga doživlja v sebi. Še in še premišljuješ o transformacijah njegovih umetniških izkušenj do končnega umetniškega dela. Kljub temu da veš, da je to njegova lastna izpoved, imaš občutek, kot da se je slika sama iz sebe rodila, kot da se je trpljenje, ki iz njega utripa, samo od sebe prikazalo na platno. Najbolj pa me je prizadel občutek, da iz Rapotčeve »Meditacije na veliki petek«, v težkih, temnih, močnih barvah izžareva njegova ogromna, meni nerazumljiva, umetniška moč.

Pavla Gruden

MEJE JEZIKA

Aleš Debeljak

Edvardu Kocbeku, kjer koli že si

Statve so obmirovale. Mušnice diše in baročni zvon doni.
Zamaknjenost obrazov gre, zdi se, onstran potne kože.
Ti mirno poješ. Brez not in brez premorov. Apnen omet je
razpokal na zidu te dvorane, ki se neskončno je povečal s

svojo pesmijo. Kakor obok nevihtnega neba pred katastrofo.
Po volčji poti in čez zmrzla jezera prišli so te poslušat.
Na dvorišču so odložili kopja. Pod njimi se židka kri nabira
v lužo. Ti mirno poješ. Plazovi in poplave in posmrtné maske

pesnikov skoz tebe jim sporočajo skrivnost. V stekleni uri
zastala je nil peska. Nekje daleč golobica se vrnila je in
v neznano smer drsi počasi barka. Bledo sonce razširi prsi

množicam, ko te poslušajo. Ti poješ. Magnetna igla drgeta:
kot obroč kronične migrene. Še nosečnice in starci, ki so
se jim ovlažila grla, s tabo pojejo in nihče jih ne ustavi.

NUCLEI

Of all forms of literature, poetry is certainly the one most bound to the magic of the words through which it expresses itself. As Rilke said, the experience of a whole lifetime can be presented in extremely concentrated form in just one text. It is not easy to transfer poetry from one language sphere to another, notwithstanding this, poetry has always been translated and always will be whilst different languages exist. A necessary evil, according to some. A matter of the need to broaden our horizons as sensed by us all.

A common historical destiny bound the nations in our region of Europe but within it circumstances were such that coexistence could not be facilitated. Hence direct linguistic contacts were as difficult as cultural ones amidst the peoples of different nationalities living here and sometimes almost impossible, as, for example, upon the consolidation of bourgeois ideology. Nevertheless, though the wheel of history may sometimes slow down in its rotation, it cannot be stopped. Today's times demand that nations united by history unite culturally also.

The initiative provided by Pregarc's anthology in all the languages spoken between the Danube and the Adriatic (other than the English, intended for other needs) is of course but a tiny, possibly even imperceptible step forward in the sense of coexistence in altered circumstances. We must welcome the fact that this stimulus is expressed precisely through the poetry of Aleksij Pregarc whose poetical world has been moulded between the Karst and the sea, between both the Slavic and Latin spiritual traditions, without him distancing himself from his genuine Slovene roots.

Mysticism and the need for a clear classical form blend harmoniously with the everyday and also with historical truths and with his love for his native earth and the fate of the Slovene people. Pregarc's poetry thus originated in the aesthetic conditions created either directly or indirectly by precisely those nations' cultures into the languages of which this book of poems is now translated.

Josip Tavčar

Aleksij Pregarc

CHAOS

Chaos - II

I went mad
and they numbered me pretty cunningly
they cured me
and I became a person SM (*)
I went mad again from forced sobriety
<he has degenerated into a human being>
was entered into my file

(*) SM = *sine morbo*

aimlessly lying amidst the leaves
of an evening in the twilight gloom
ants
in the blood a clang of caterpillars
the Ave maria thinly drones - evening mystics
wordlessly the bell dutifully chimes
once again the day has outwitted me

I would go wild
I must go wild
I shall find a magic guitar
flay the strings within three months

no I'm not drunk
only two cognacs
and imagination

Weariness

The living stubble
wet
from tearful
calves' eyes

Scorching heat

agitated cicadas
whiling away the time
jumping
on the meagre breasts
of desirous dews

Come
O dew
O solitude

the bacillus of madness

my route to revealing you
led along the bed of a stream
that stank of obscenity

the mosquitoes were just preparing for our
nuptial dance
as I set off for the country fair of spawning
schemes

love
bacillus of madness

as you sang in my blood
the gallows of liberty were already waiting for
me
the silken loop of perdition

heavenly serpent
where is your motion directing me?
slithering over me
penetrating the centre of my heart
with the lance of grandfather's brigands

I open up the tabernacle to you:
within, you gnaw the final crystal crumbs
licking up the drops of the Last Supper

the sound of the cross groaned above us
disturbing loving
breaking passion

the chill of conscience

yet we rocked and swayed
in acrobatic selfishness

someone is knocking devoutly on the door
barely discernibly I stare
quietude
wind at five an hour through the poplars

the ten thousandth train
moves down the lines of habitude loaded with
rubble
waggon coldly linked to waggon
like you to me charming visitor,
whilst waiting
for our waggon to halt at some sumptuous
station

for the heap to be animated, begin to speak
humanly
the track is cold
the lines parallel and persistent
the pensioned points-man ekes out a miserable
existence

the cavities of your eyes contain
the labyrinth and trashcan of love
the corpse of my mother gone mad
the home of the perpetual draught of doubts

cover them with the lids of those hoodwinked
eyes conceal them

the trapdoor of death
will tear me away
from eternal dreams about the petrified
partridge
tremblingly safeguarding the fruit of egg-
shaped spasms in the bush

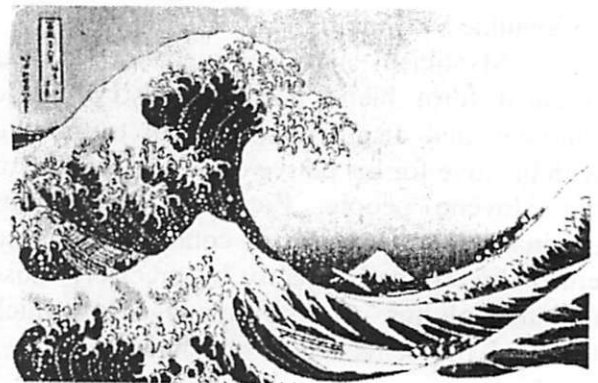
the trapdoor of death
engulfs inescapably savagely

but wife I know
my sinking into your wonderfully formed
nothingness
will not be bitter

the burnt-out setting of my suffering
is a far flung filigree web
of dry tears

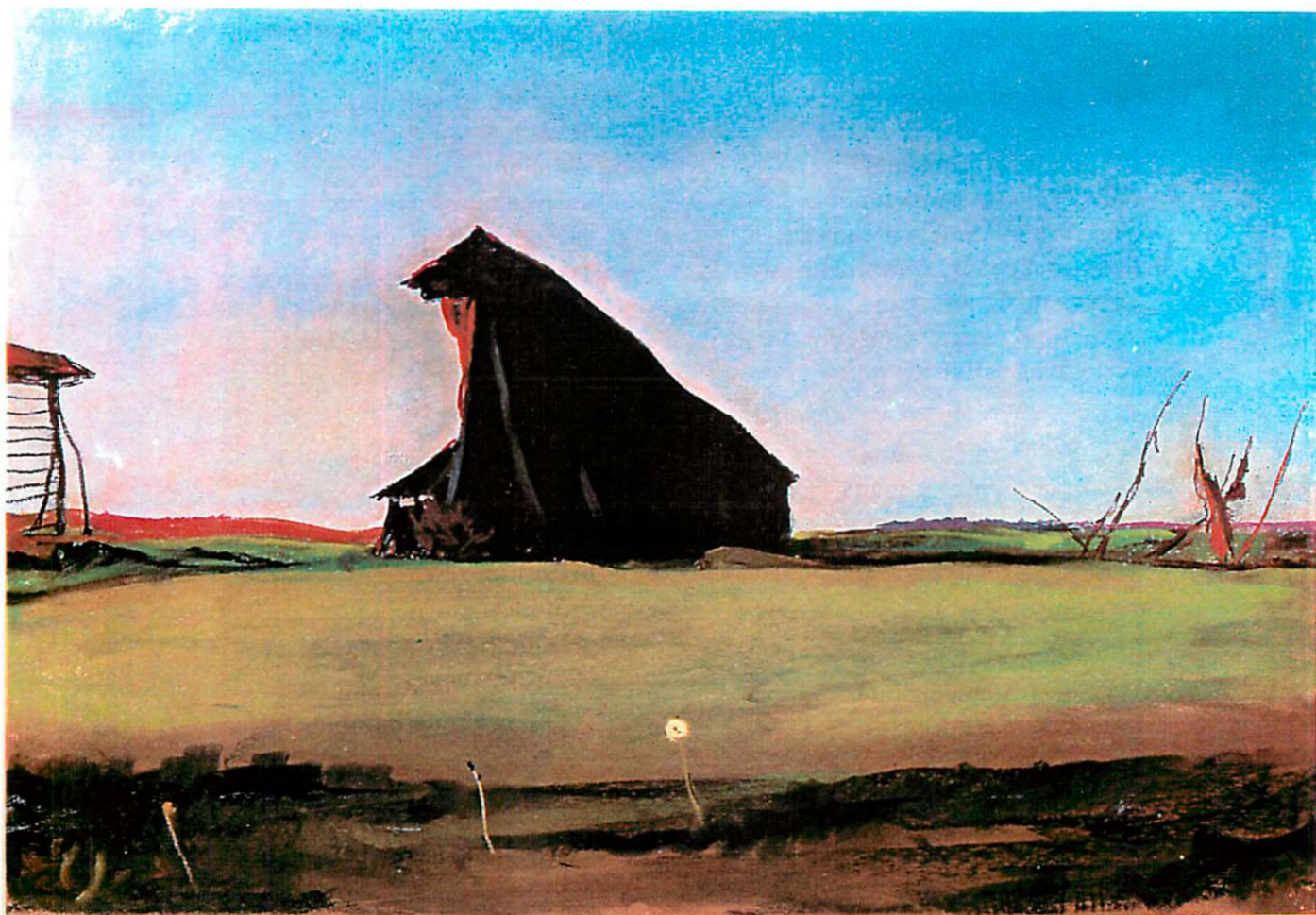
rank birds of love
feed upon the remains of my saline stiffening

To be continued

191.
Japanese, Edo Period.
"The Great Wave" (one of "Thirty-six Views of Mt. Fuji"). c. 1800. Colour woodblock print
10 1/4 ins. x 15 ins. Private collection. Artist: Hokusai.

ZGODOVINA
-akrosant III.-

Zarezana in pogubljena
pod skladi časa, zakopana
nad tiho večnost, izrojena,
raztrgana nemoč spomina.
Med galaksije razpršena
nerazumljiva zgodovina.
Podarjena in žrtvovana
pozabe slast in bolečina,
grozljivo slana, mrtva hrana.

Grozljivo slana, mrtva hrana,
vampirjeva žeja potesena,
vesolju neskeleča rana.
Med svetlim prahom izhlapela
in med ozvezdji razmetana,
razbeljena, okamenela,
pod sončni ogenj odložena,
kjer bo brez milosti gorela
odpisana, nepotešena.

Matjaž Jarc

Odpisana, nepotešena,
iz nič žge, iz nič vstane
beseda neizgovorjena:
ko smrt umira pod življenjem
nad njim ljubezen je rojena
in sreča ljubi se s trpljenjem;
zaprta v kozmične dvorane,
zastrita s praznim hrepenenjem,
drsi pod čase razdivjane.

Drsi pod čase razdivjane,
doni brez zvoka, bez odzvena.
In pije morja, oceane,
drobi planete nad praznino,
za sabo žrtve zamolčane
zapušča pod neba gladino.
Umira, sama nerojena,
in trga lastno drobovino
obsedena in zaslepljena.

Obsedena in zaslepljena
kaplja v človekove možgane
in izhlapeva, razpršena,
nažrta smrti nepreštetih,
z morilskim vonjem prepojena.
Pod luč spoznanj nerazodetih
razseva misli nezaznane,
iz njenih od bogov prekletih
vekov zvenijo smrtne rane.

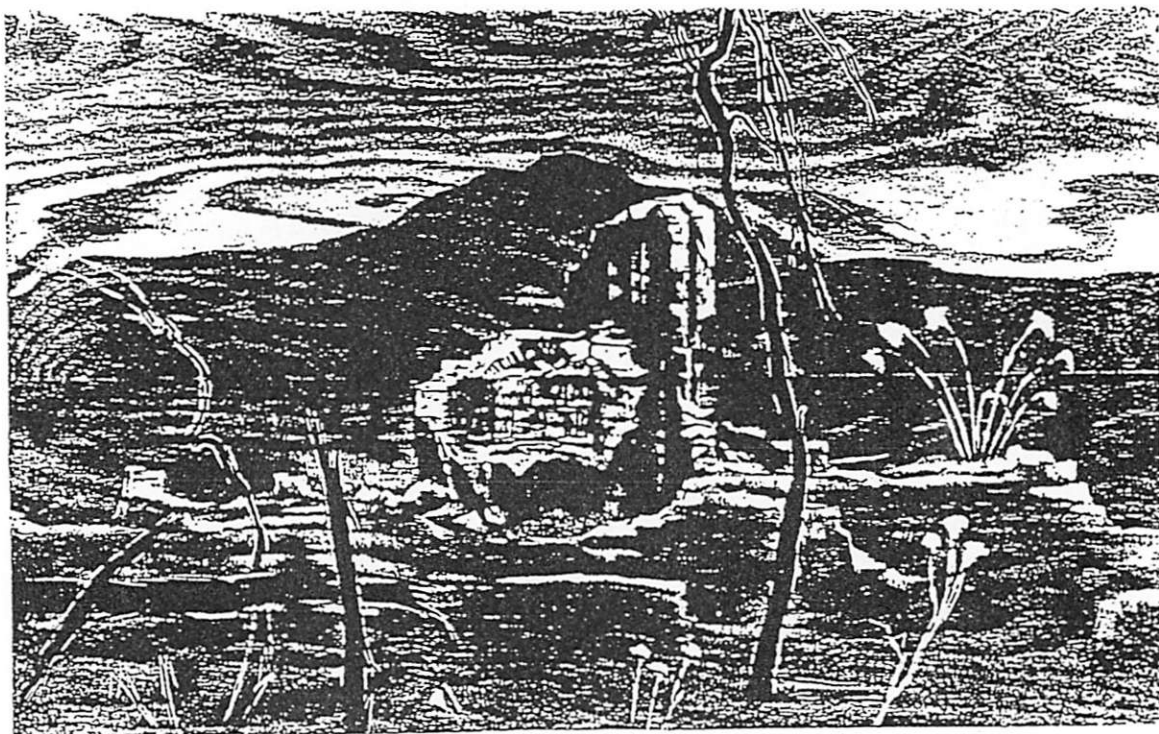
Iz ust poeta, modrijana
iz ust luči tema nastane,
s sinjino smrti obsijana.
In črna morja zagorijo,
ječijo mesta razdeljena,
jekleni svodi se talijo,
poti, z okostji tlakovane
med niti zvezd se izgubijo,
nad dolga tisočletja tkane.

Vekov zvenijo smrtne rane,
neskončnost joče izigrana,
in nerazumljena ostane
globoko vtisnjena v spomine,
pozabi večni darovane.
A smrtna rana ne izgine,
ne zaceli je moč neznana,
ki vre iz mistične daljine,
iz ust poeta, modrijana.

Nad dolga tisočletja tkane
usoda pot gre razorana;
nad nas, trenutkom darovane,
pretemna senca zgodovine.
Prihodonosti nedokončane
privid nejasni ne izgine;
zveni, ko sila razigrana
prši iz večnosti globine
akorde sončnega vulkana..

Akorde sončnega vulkana,
Nad dolga tisočletja tkane,
Iz ust poeta, modrijana,
Vekov zvenijo smrtne rane.
Obsedena in zaslepljena
Drsi pod čase razdivjane
Odpisana, nepotešena,
Grozljivo slana, mrtva hrana,
Zarezana in pogubljena.

dec.93

IVANKA ŠKOF

ŠOLE V SLOVENSKI ISTRI

Pred seboj imam knjigo, v kateri so zbrana pričevanja slovenskih učiteljev iz prvega povojnega desetletja slovenske šole v Istri. Lahko bi ji rekli "Učiteljski zbornik". Pobudo za to delo je dala g. N. Morato pref, zgod, v Kopru. Knjigo je uredil Silvo Futur, izšla je l.1977. v Kopru. "Knjigi na pot" je napisal Mirko Zorman. Pesnik C.Zlobec pa je v uvodni besedi "Anonimni narodni junaki", povdaril, da so ti učitelji dajali skupnosti več, kot sodi k njihovemu poklicu. Dejal je, da je gotovo vojni partizanski in povojni slovenski učitelj v Slovenski Istri, kjer materialna opustošenost ob osvoboditvi, pa naj je bila še tako velika, ni bila večja in usodnejša od duhovne. Porušeno in požgano hišo pozidaš- človeka pa, ki so ga čas in razmere odrinili na rob in še čez ter tam pozabili, je treba na tem skrajnem robu, poiskati, ga vrniti na sam njegov začetek. Vrniti vnjegovo novo rojstvo, mu dati ime in zavest o sebi, mu odpreti pot v novo življenje skupnosti, ki ji pripada in ponos, ker ji zares pripada.

Vsaka zapisovalka in zapisovalec the spominov je bila oz,je bil prepuščen-a sam-a sebi in svoji iznajdljivosti, od katere je bilo največkrat odvisno celo njegovo ali njeno življenje: kje bo jedel, kje bo spal, kako se bo branil mraza in nazadnje, kako bo iz nič, iz materialnih in človeških ruševin, postavil na noge šolo, ki bo v nemogočih razmerah obstajala, živel, opravila svoje poslanstvo.

Vendar vse te učiteljske zgodbe v tem zborniku so prežarjene s skoraj neverjetno svetlobo, domala v spominu vseh so ostale zapisane kot "najlepši čas" njihovega življenja." Tako je med drugim povedal pesnik C.Zlobec, ki je v času vojne bil eden od številnih učiteljev, ki so skrbeli, da je naš otrok spoznal bogastvo slovenske besede in slovenske literature.

Tako je pesnik odprl vrata v novo poglavje "junakov". Po navadi štejemo v to kategorijo le tiste, ki imajo močne mišice in se iskažejo pri premagovanju nasprotnika z močnim udarcem ali strelom. Premagati revščino in osiromašenje človeške notranjosti ne uspemo z močnem udarcem, z nožem ali s strelom iz puške, proces za to dosego je dosti bolj zahteven in dolgotrajen. Zmore ga le tisti, ki ga opravlja z veliko potrpe-

žljivostjo, ljubeznijo in udanostjo.

Naj omenim, da je v tem zborniku tudi moj prispevek, saj je bilo moje prvo delovno mesto v Loki pri Črnem Kalu. Prišla sem v to vas, ko se še ni opomogla iz požganih vojnih ruševin. Nisem imela ne stanovanja niti male sobe, kjer bi bila miza, stol ali postelja, na kateri bi se odpočila od napornega dela, saj sem morala poučevati vseh pet razredov. Poleg tega opravljati dolžnost šolskega upravitelja. Poprave šolskih nalog sem opravljala pri petrolejki, prav tako zapisnike sestankov kmetijske zadruge, da ne govorim o pripravah na pouk za vse razrede, saj sem imela prosti čas le pozno ponoči.

Pesnik Zlobec je povdarril, da smo kljub takim problemom in razmeram ostali polni neke plemenite, etične svetlobe, ki še zmirom sveti v naš čas.

Mislím, da naši mladi bi morali seči po tej knjigi, ker bi najbrž našli v njej pravi smisel življenja in bi ne ob vsakem malem naporu obupali in segali po drogi, in nekateri celo po lastnem življenju.

Vzgoja mladine je temelj države.

Zgled popravlja mnogo bolje kot graja (Voltaire).

EDVARD KOCBEK

V POŽGANI VASI

Slonim ob zidu,
še vedno je vroč
od dolgega požara,
nikjer ni človeka,
nikjer zločinca,
tla se udirajo,
vesolje razpada,
zvezde poginjajo.

Naenkrat zavalovi
duh po vijolicah,
začnem poslušati
mile glasove,
trava se vzdiguje
za nove stopinje,
pepel se objema
za novo trdnost.

Studenec štropota
v kamnito korito,
mačka se vrača
na ožgani prag,
vedno bolj rastem,
postajam velikan,
že vidim grozi
preko ramena.

(Vir: Ljudska Modrost, Stanko Prek)

WHATEVER IS IN GOD'S PLAN

Jožica Gerden

"Anna "

Part 2.

The time to leave home was approaching fast. I tried not to think about it, as I could not see myself able to go through the painful parting.

The whole family stayed home on the day we were to leave. We hardly spoke; we just kept working and pretending we were all so busy. We were afraid to show each other our silent cries. The trip to Genoa, Italy, would take many hours by car, so we should leave really early in the morning. We kept delaying the departure, when suddenly my mother turned around and whispered:

"Would you please leave soon? I can't stand it any longer. I want to cry"

"Mama, one more minute and I'll go".

I ran into the family room and knelt down in front of the cross in the corner of the room and prayed.

"Dear God, please give me the strength to go. Please give me the strength not to cry".

Like one reborn, I jumped up, covered my face with my brightest smile, and said:

"Farewell, Mama and Father, sisters and brothers - I am ready to go, Be happy and well!"

When we passed over our village bridge, nothing could stop my tears any more.

The trip to Australia lasted four weeks and it was not very pleasant at all. I was already pregnant: and felt sea-sick most of the time. What was even worse was that nobody spoke my language. The ship, 'Narconi', was Italian, and so were most of the people. The food was boring; the menu consisted of spaghetti, roast beef and potatoes, day after day for thirty long, long days. We stopped in Naples, Sicily and Athens, where we visited the majestic hills of the Acropolis. Along the African coast we stopped first at the Canary Islands, then Cape Town and Durban. We were informed that the trip would take another two weeks non-stop over a rough Indian Ocean before we would reach the shores of Australia and the port of Fremantle.

Those two weeks were quite dramatic, I felt sea-sick almost every day, so I stayed in our cabin most of the time. My husband found a group of men playing chess and he joined them. I couldn't understand anybody, so I preferred to stay behind - mostly lying on the bed, staring at the ceiling and thinking:

"This is supposed to be our extended honeymoon, and I feel so unhappy, What is the reason for running away? I love my family so much; I already miss them, especially my older sister who was like a spiritual mother to me. We shared everything. She taught me to count, read and write before I went to school. She even told me the facts of life, and she said: 'Because I am older and wiser, I'll find a good husband for you'."

Yes, I just realised, she had found a husband for me, and had sent me off. I felt so alone . . . I wished I could stop the ship and turn it around. I would even have run back if I could, but that would be impossible. "No, no. Why these negative thoughts? Just be positive - things will be better - . . . .!"

After two of the longest weeks of my life, we were informed that the land of Australia was to be seen on the horizon. We all ran to the deck to catch the first sight. What a strange view it was! I imagined it would look green and rocky, just as in the movies, but now all we could see was the huge, brown, massive cloud hanging over the sky.

Is this Australia? my heart sighed. Our German companion told us that we were seeing what is called a dust storm. When we got nearer, it would look better. No! It didn't look much better! All I remember of the first sight was an old fence of sheet-iron and some half-demolished barracks. The

land was grey, dry and barren. My impression of my new homeland improved next morning when we boarded the bus and went on a day trip to Perth, I liked the city of Perth. It was a fresh city with beautiful open, blue skies.

"One more week of 'ship life' and we will reach our final destination the port of Melbourne", my husband kept informing me.

"You are telling me that from Europe to Perth takes three weeks, and from Perth to Melbourne one week . . . one quarter of the way further?"

I wished we had stayed in Perth.

The trip to Mildura by car was incredibly long. I thought:

"We will never make it! Perhaps we are lost!"

My husband was very happy and he thought I was coping well.

"Please tell me what our home is like", I enquired quietly.

"Oh! Don't be too disappointed. It's not much, but it has four walls and a roof above our heads. It will have to do for a while until we build the new house".

Actually, the house was much worse than I could have ever imagined. The walls were high, colourless and dirty. The floors had torn lino in bright colours. The kitchen, covered with smoke, had a broken wood stove and the house was made of a strange material - cement sheets. It was as hot as hell during the day and pretty cold at night.

How I longed for a shady tree or some wild flowers to pick and decorate my kitchen table. There was not a single tree around the house and not one flower in the garden. The grass was dry and prickly.

My husband said: "We are lucky to have as neighbours people of our country - a retired couple in their seventies".

Well, that was the first good news. The next day I visited them, but I was a bit disappointed because we could hardly understand each other. My neighbours spoke a different language, coloured with a strong dialect. We all tried hard, and soon I learned their dialect.

One day my husband brought me a bunch of colourful poppies which other neighbour sent me. They were just so lovely. At home I knew only red poppies that grew wild in the wheat fields. I wanted so much to thank my neighbour personally, but it would be too embarrassing as I only knew a few words of English. A few days later, a woman in the corner shop came to me, called my name and said "hello".

I was pleasantly surprised, and just guessed who she was.

"you, flowers?"

"Yes, yes," she replied.

"Oh, thank you very much."

That was the end of our conversation, How I wished that I could talk to her much more!

One day I had a visitor, another neighbour from across the road. All I understood was that she had two sons: one was married, and another one was in the Vietnam war. She sounded very proud of them. I was tempted to tell her how I disapproved of foreign interference in the internal affairs of another country, but luckily I didn't know enough English to keep the discussion going. I would probably have lost my Australian friend I still have today!

All the neighbours were very good to me, and very supportive; I'll be grateful to them for ever.

My neighbours told my husband that ladies wear hats in the church, so my husband jumped into the car at the last minute, and rushed to buy me a hat. The hat was so pretty - pink, with a veil, I put it on my not-too-fancy head and I looked just ridiculous, So I put it on the top of the wardrobe and never wore it again.

My first Sunday here was a very special Sunday All Saints Day, followed by All Souls Day. In fact, it was a beautiful and sad time of the year, which we used to celebrate so differently:

At home, the whole family went to the first morning mass at 5 a.m. The local church of St. Mariette would be peeping out of the snow, surrounded by the cemetery which glowed with

thousands of lighted candles. Each grave bore baskets of fresh flowers, mostly giant, crisp chrysanthemums, Whole families would be gathered around the family graves, quietly praying for the souls of their beloved departed. The church choir would sing the songs of hope and sorrow - the Elegy.

I expected a similar ceremony here, but nothing happened. No one even mentioned that it was All Saints' Day! "How ignorant!" I thought.

My neighbours told my husband that I should visit a doctor regularly for my pregnancy check-up. My husband went with me as an interpreter. He talked to the doctor, but failed to

tell me what the doctor said. I noticed the doctor's worried face at each visit, and I wondered why. I forced my husband to explain his concern, and was very surprised to hear that I had to watch my diet. Every two weeks I gained double the normal weight! How could this be possible? I was hardly eating, just drinking to ease my thirst, Fruit was pleasant, but the rest of the food was tasteless and seemed different.

The house was so hot. We had no air conditioner, not even a fan. It wasn't worth installing them; my husband was already building a new house. The vinyl chairs were hot and sticky, the bed was hot, cold water scalded me when I turned the tap on, and the humid, heavy air was suffocating me.

My husband worked from five in the morning to ten at night. I felt painfully lonely. I wished I had shade outside so that I could sit under a tree and watch the life on the street. Television wasn't much of a

companion to me either, as I couldn't understand anything, so I just: watched the pictures. I was longing for the world news, but there was none. The world seemed to be standing still!

Every week or two I wrote a letter to my parents and told them about every nice thing I could think of. I never complained, that would only make them sad, but I told them I missed them very much. I received back the most wonderful letters of support. My mother said that she could also read between the written lines, and she knew exactly what I needed to hear, She often said:

"Whatever is in God 's plan . . . Wherever you are, don't forget we all live under one's 'God cover'.

After six months of pregnancy, my doctor became suspicious and ordered x-rays.

"I have wonderful news for you. You're having twins!" the doctor informed us.

My husband was so happy and proud. He ran from house to house in the neighbourhood to spread the news. Everybody was delighted. One neighbour taught me how to read English knitting patterns and I knitted my first two baby jackets - one in pink, and one in blue. Another friend taught me how to sew.

The heat of April was still scorching, and I was so big and heavy; wider than I was tall! I was glad I didn't have a full-size mirror in the house to see myself and my alien body. One night at two a.m. my water broke and my husband took me to the hospital immediately. The doctor was quite relaxed in the morning as the babies were only one week premature, and were both of good size. But he warned me that labour would be difficult, as one baby was in the 'bridge" position and I had already lost all the water.

My English had improved in six months, and I prayed that there would be no great problems, The sister who was attending me was a wonderful person. She talked to me, brought me fruit juice, rubbed my back, and did everything possible to make me feel more comfortable. After fourteen hours I had lost all my strength and the doctor put me to sleep for the final delivery. When I awoke, sister put two little bundles into my lap - one in pink, and another one in a blue nappy.

"How wonderful. Two perfect babies - one of each. How lucky I am. Thanks, God!"

Sister is still one of my best friends today.

Visiting time: My husband called and brought me a bunch of petunias from the neighbour's garden. He was so proud that he wouldn't be childless after all, as everybody had been worried about him only a year before. He made a quick inspection to see that everything was good and normal, and asked me to go back to sleep as he had to go back to work.

The young mother in the bed next to mine had a tiny daughter that day, too. She had a room full of visitors, many cards and flowers and more flowers. Her parents came to see her too, and stayed with her for a long time, talking and laughing.

How unfair!

I would have liked so much to show my babies to my parents! I felt so proud of being a mother of twins, but I had no-one to share my happiness with. I hadn't even told my parents I

was expecting twins, because they would have worried so much about me. But now, when the anxiety was all over, I wanted them next to me so badly. The pain of isolation and homesickness was too much to bear at that moment, and my heart exploded with grief. Part of me went to sleep at that moment so bitterly, that it's still numb today.

Ten days later I was home with my babies. I noticed that we had night visitors in the house - rats and mice coming in from the fruit block. Each door was about ten inches from the floor, so mice and rats had fun. I was very worried for the babies, and often checked on them during the night to see if their limbs were still in place! I stuffed all the rags I would find under the doors, and caught many creatures in the mouse traps.

After a couple of months we were very excited about shifting into the new house. Unfortunately we had no money for furniture, but again, it was not worthwhile buying any. The house and the block were for sale, and if they were sold, then we could go back home.

I stopped breast feeding my babies at three months, and expected to return to normal life. Strange . . . I felt morning sickness again, just like a year ago on the boat!

"Is it possible? Am I . . . ?"

"Yes, you are expecting a baby. Congratulations, said the doctor.

My neighbours were shocked, but I calmed them down, explaining that it was okay. Two or three babies wouldn't make much difference!

Early in July, one year later, my husband took me to the hospital, again early one evening.

"Your doctor is away, and no doctor will be called until the delivery", an older sister informed me in her stern voice.

"It will take hours, and I'm very busy. But you will be okay. You are a healthy mother".

One of my neighbours came to see me and asked if she could be with me.

"No! You are not her husband or her mother! You can't see her!", the sister yelled.

Twelve hours was like an eternity for me. Nobody came to see me or to offer me comfort.

Sister came at last in the morning, when I was screaming with labour pains, and my body felt as if it was turning inside out.

When the baby was born, a doctor arrived to cut the cord. It was another daughter. She looked so, so tired and old, and her head was strangely long.

"Darling, I'll try to make up to you for the horrible labour I put you through."

When I went home I needed help, but my husband was so busy building a block of flats that he had no time to spare, or to help.

"What's for dinner"? We haven't had a cooked meal for a week!", he said.

I cooked the dinner, bathed the three babies, and there was still much more work to do. But my body wouldn't let me do it. I started shivering and couldn't stop shaking. I felt so cold. My neighbour came over and ordered me to go to bed. She covered me with all the blankets and anything else she could find. I thought I might be dying, but luckily, after a while I stopped shaking, and felt warm again.

It was two years since I had arrived in Australia, and I still naively believed that we would be going home soon. I missed having a friend or a neighbour with a young family like mine. We would have had so much to share and my life would have been more interesting - not just merely washing, changing, hanging out nappies, cooking and washing dishes, cleaning the house . . . for ever, it seemed.

Soon I noticed I had a new neighbour across the road, and that I knew her. I had met her a year ago in the hospital, when we were feeding our tiny babies in the separate room. I had liked her a lot, and had wished that she would be my neighbour, too. Did God send her to me?

I visited her, and soon we became very close friends, I didn't drive, so she often took us out for picnics.

My life was gradually becoming more pleasant. I often felt depressed and numb with tiredness. I stopped caring how I looked, or how tidy the house was. Only when I expected my friend to come over I found new strength to make the babies, myself, and the house look pretty. She was a perfect person, and I wished so badly that I could be just a little like her. She made me care again.

My second daughter was a beautiful looking baby and she attracted much admiration from many people. I breast fed her for eight months, and we were very close - more so than the twins, who were quite independent from the beginning.

I expected that my body would at last become normal again . . . but it wouldn't. Soon I realised that I was pregnant again. This realisation was an absolute shock to me, but my husband soon pulled me out with his fatherly pride.

"That's good. This time it will be a boy - two of each!"

Yes, I wanted and prayed for four children too, but not so soon. When my fourth baby was due, the twins would only be two and a half years old, How would I cope?

You will! Die or survive! You will just do what you have to do!" My husband was optimistic.

My neighbours were also shocked by the news, but I managed to convince them that it didn't matter much whether there were three or four babies!

When I visited the doctor again, I begged him to perform a sterilisation on me as soon as baby was born. The doctor laughed at my impetuosity, but he was a very special person and understood my anxiety. He promised to give me special care, and he did give me a lot of attention and encouragement.

My fourth baby was born on New Year's Day. The doctor arranged for a spinal injection, and a pleasant, painless labour. My new baby was a very happy boy, and everybody just adored him. He had received more love and attention than the first three put together!

The strain on my physical and mental condition was enormous. I had only two or three hours rest at night; I was a light sleeper, and my four babies hardly ever went to sleep at the same time. I developed skin problems, and many other health problems, and was becoming more and more homesick. I hadn't heard anyone speak my language for five years! My thoughts were 'home' most of the time.

I tried to remember my parents' faces, but they were almost fading, even though I thought of them constantly.

After five years my husband gave in. We packed our trunks, rented the house, and fled home.

But home was not as homely as I had imagined. We were a family of six, and my parents' house, with four of my brothers and sisters still at home and at school, could not accommodate us permanently. My husband and his parents insisted that we stay in their house with the empty apartment upstairs.

For a couple of months everything went well until, one day, as 'out of the blue sky' I became guilty of everything possible!

My mother-in-law could not accept me, but it was even more hurtful to see how she rejected her grandchildren, To live with her became impossible, and my nerves suffered badly.

I decided to help myself.

The company where I used to work offered me my job back, and the children could stay in an all-day kindergarten. They provided a house, too. I packed the suitcases and arranged to shift the next day.

Early in the morning I woke the children, but couldn't believe my eyes! All Four of them were feverish and had swollen glands on their necks.

Mumps! All four of them at once!

My plans were wrong, I realised. I asked my husband to return to Australia.

My parents were sad, but Mama said once again:

"Whatever is God's wish - IT MUST BE IN GOD'S PLAN!"

A POEM

By Danny O'Rourke

To force a nightingale to sing like a kookaburra
Would be a cruel, cruel twist of fate,

To force a flamingo to dance like a duck
Would change it to a thing of hate.

And to force other cultures to be just like ours
is a mindless thing, and so wrong.

We should share and enjoy and allow other folks
To dance and sing their own song.

We should give and accept and exchange our ideas
And take people just as they are.

When we as a nation decide to do this,
Our world will be better by far.

From ("The Love That Brought Us Here - Multicultural Women's Association of Sunraysia. 1987)

Slobodan Šembera

SPOMINI NEKEGA LORDA

tragikomočni polit-triler

Osebe:

Lord Badminton, šesti baron Badmintonski

Dogaja se v Londonu v letih 1991-92

Skrivnostni uvod:

V tihem in elegantnem okolju delovnega kabineta v vili'dvorcu londonske četrti Chelsea, med stenami, obloženimi s temnim mehagonijem, v varnem zavetju debelih angleških preprog, težkih zastorov in s tlečim ognjem v rdečkastem marmornem

kaminu, za težlo pisalno mizo v chippendale stilu in zavaljen v globok usnjen fotelj, ob zamolkli svetlobi secesijske namizne luči z zelenim senčnikom iz stekla, v tem udobnem skrivališču, ki je bolj podobno skrivnostni pisarni kakšnega visokega uslužbenca KGB-a v tridesetih letih kot pa svetovljanskim navadam ob koncu dvajsetega stoletja, sedi, dela in vleče nitke junak naše zgodbe: Lord, pravi pravcati baron Badmintonski, tajni svetnik Njenega Veličanstva, nekdanji gojenec Sandhursta in pripadnik vojske, ki je nepremakljiva tradicija v vrsti veleza vzdrževanje časti in dane besede, nosilec Vojnega Kriča, vitez reda svetega Mihaela in svetega Jurija. Negibni mir tu in tam zmoti le poprstih stopajoči služabnik George, fant srednjih let in discipliniranega obnašanja, ki so ga rekrutirali iz angleško vzgojene bele manjšine nekdanje britanske Rodezije, posamezni zven telefona, katerega številke ni mogoče najti v londonskem telefonskem imeniku in seveda, tečko breme odgovornosti večstoletnega nasledstva visokega plemstva. Noblesse oblige.

Zgornjega vzdušja nažalost ni mogoče predstaviti v sodobni radijski obdelavi, vendar govori o vzdušju, v katerem nastajajo skrivni dnevniški zapiski našega junaka, spomini, pisani za zgodovino in za neke bodoče rodove, ki jih ' po mnenju stvarnika - itak ne bodo vredni.

To, da ima popisovalec zgodovine navado, da svoje vrstice prebira naglas, govori le o prikriti zavesti lastne, nikdar izživete književne nadarjenosti, ki ni vredna visokega rodu državniškega poslanstva, pa tudi navadnega ljudstva ne, ki bi se z njo soočilo ob možni obliki tiskanega čtiva.

Zato je ta dnevniški pisec hkrati tudi svoj najzvestejši in edini bralec, ki z dolžnim strahospoštovanjem in brez skrite zaljubljenosti prebira napisano. Prii tem so zanj sporočila orednosti lastnega blata prav tako pomembna kot podatek o številu mrtvih v neki daljni vojni, odpor proti mleku je izražen natanko tako, kot proti klanju nedolžnih, zemljepisni pojmi iz Afrike natak tako kot tisti evropski, ki so vezani na kraje izven Otoka. Pol milenija dedovano plemištvko steblo nalaga, da se o vsem govori izenačeno, odmerjeno in povzdignjeno. Brez čustvenih izlivov, zgražanj ali glasnih tonov. Jakost nekaterih reakcij, najpogosteje zaradi osebne prizadetosti in občutka zgodovinske krivičnosti, izhaja zato največ iz same vsebine stavka, njegove oblike in izbora besed. Na primer, če naš junak za nekega inozemskega ministra reče, da je tulipan, potem tega ne bo izgovoril z opaznim besom v glasu, temveč bo pojasnil to trditev tako, da bi se počutil prizadet človek, ki je mnogo manj pomemben, kot minister. Njegova zaskrbljenost, strah in trepen postanejo očiti šele v trenutku, ko se zave, da njegova svetovna misija nemara vendarle ne bo z zlatimi črkami vpisana v zgodovino in ko postane zaskrbljen za lastno zdravje. Toda, to se zgodi šele na koncu, kot tudi vse človeško pri takih tipih pride šele na koncu.

Mili zven milega nam našega londonskega Big Bena. Mojim prednikom je zvonil in meni zvonil. Spominja me na neizbežni prehod časa, na zgodovino. Poglejte, se je že začelo prav tako neizbežno 1991. leto. Če samo pomislim, da se je šele pred dvesto leti ob tem času, nedaleč od nas, samo čez cesto Angleškega kanala, v tedanji Franciji, začela kuhati francoska revolucija. Na sreča smo mi, Angleži, uredili tudi to. Prav tako na srečo, so se skozi zgodovino take erupcije ljudskega besnila selile vse dlje od našega britanskega otoka, proti vzhodu in proti jugu, kar še ne pomeni, da nas niso motile in nam šle na živce. Naši kraljevski družini, to pa pomeni - vsem nam na britanskem otočju, gotovo ni bilo vseeno, ko je nek navadni vaški fotograf v imenu barbarske sovjetske oblasti leta 1919 pretresljivo pobil svojega ruskega carja in sorodnika Našega britanskega Veličanstva, pa vso njegovo družino. Tega se spominjamo. Niti en član kraljeve družine - torej niti moje lordstvo Badmintonsko, ni od tedaj stopilo na barbarska sovjetska tla. Kljub plodnemu sodelovanju med Drugo svetovno vojno, ko smo zaradi okoliščin morali skupaj premagati Hune. No, pa še tedaj je bil dogovor korekten in jasen: Mi dajemo tehniko, vi date ljudi. In basta, kot bi rekli, zdi se mi, Finci. Zgodovina se, žal, ponavlja. Zdi se mi, da so Portugalci tisti, ki pravijo: Repetitio est mater omnium studiorum. No ja, tudi to bomo uredili.

(Zven londonskega Big Bena)

Danes spet pišem dnevnik. To, da ga cela dva mesca nisem pisal, ne pomeni, da sem se polenil. Nasprotno. Poleg dnevnih družbenih obveznosti, predvsem popoldnevnih čajank v klubu lordov, ob napornih razpravah o še vedno nerazumljivih razlogih za razpad britanskega imperija, o klimatskih pasteh, ki jih že stoletja vsakodnevno prireja nepredvidljivo angleško vreme in o vrhunski kakovosti britanskega tiska, sem v tem razdobju lastnoročno zabil žebelj, na katerem visi grb moje plemiške družine, materialni dokaz mojega lordstva v šestem kolenu, ki bi me z nehoteno ljudsko okornostjo naša sobarica domala tako zlahka spravila obenj. Medtem, ko je brisala prah, ji je padel na tla. Opozoril sem jo, naj se med čiščenjem grba strogo izogiba. Tudi vrtnice v rastlinjaku sem posul z žveplenim praškom proti zajedalcem. Zajedalcev v našem rastlinjaku seveda ni. A nikoli ne veš. Kot imamo mi diplomatje navado reči, je bolje zdraviti kot preprečiti. Pogosto tudi narobe. Opravil sem tudi neogibni pogovor z novim vrtnarjem in pojasnil, da so vrtnice izključno moja osebna skrb. Razložil sem, da so vrtnice občutljivejše in starejše od same človeške vrste, da predstavljajo simbol dvojnosti: cvetje in trnje, lepota in grdobja, ljubezen in mržnja, življenje in smrt, pa da je z vrtnicami treba znati. Dodal sem tudi, da vrtnice niso trava in naj se ukvarja s

slednjo. Zdi se, da je razumel. Dnevnik pa nisem pisal, ker ni bilo kaj pisati. Od Litve, Latvije in Estonije naprej se ni nič zgodilo. Kuvajt je uredil Veliki Jim, v Rodeziji pa je mir. Kajti Rodezijo sem uredil jaz, brez Jima. V resnici je bilo dolgočasno. Toda danes so me poklicali iz Ministrstva za zunanje zadeve Vlade Njenega Veličanstva. Kaže, da me Evropejci prosijo za usluge, da se je zakuhalo v Evropi. Jasno. Čim se v Evropi kaj zakuha, pokličejo nas, Britance, da jim naredimo usluge. Kadar pa jim kuhanje uspeva, nas Britancev niti na kosilo ne povabijo. Kaj še, takrat bi hoteli, da jim ga še plačamo. Tako je to, če smo plemeniti. Litavsko zlato smo čuvali petdeset let. Zdaj pa, ko smo mi izvojevali njihovo svobodo, smo jim ga morali vrniti. Nihče ni vprašal, koliko nas je stalo čuvanje tega zlata samo med drugo svetovno vojno. No ja, odpuščati je vrлина, tako si pridobiš prijatelje. Bojda je zakuhalo na Hrvaškem. Pogledal zemljevid. To je v Jugoslaviji. Na Balkanu. Že spet bom moral v čezmorje. Kaj bo z vrtnicami?

Blato danes v redu.

(Zven londonskega Big Bena)

To je strašno! Oni se tolčejo! Sicer pa, v Evropi so se vedno topli. Zato smo mi, Angleži, srečni, ker nismo v Evropi. Že to je dovolj, da moramo biti v Evropski skupnosti. Pa še to je vprašanje, kako dolgo bo trajalo. Če bomo že spet morali nekaj plačati za evropsko kuhinjo, potem jim svojih začimb ne bomo dali. Naj skuhajo in pojedjo sami. Ampak ti Hrvati se tolčejo za svobodo! V svoji lastni državi! In kaj naj tam iščemo? Problem je v tem, da oni svoje lastne države ne priznavajo kot lastne. Razumel sem: Oni ne priznavajo, da je njihova lastna država Jugoslavija. Toda priznavajo, da je to Hrvaška. Torej, ne priznavajo, da je Hrvaška Jugoslavija. In narobe. Pomeni, da so proti Jugoslaviji! To je strašno. In koliko solza, znoja in krvi smo mi prelili za svobodo Jugoslavije! In za maršala Tita! Častno mesto v mojem rastlinjaku ima vrtnica "Maršal Tito", alabastrne barve, vzgojene posebej zanj na Nizozemskem. In mu slovesno predana ob obisku pri kraljici Julijani v Haagu. Bog moj, kakšen prizor je to bil! On tako postaven v temnomodri maršalski odori z lento, zatem dostojanstvo Njenega veličanstva in ta razkošna vrtnica alabastrne barve in zvonkega imena - "Maršal Tito". V svojem rastlinjaku vzgajam tudi temno zlato vrtnico "President Herbert Hoover" in malo svetlejšo "Konteso Vandal", pa popolnoma svetlo, rumeno-belo vrtnico "Carica Augusta", toda niti ena me ni stala toliko denarja, kot "Maršal Tito". In kaj bom zdaj s to vrtnico? Zdi se, da jo bom moral vrniti v Haag. Morda mi jo tam uspe še komu prodati.

Blato v redu.

(Zven londonskega Big Bena)

Še zmeraj naporno dolgočasno enaindevetdeseto leto dvajsetega stoletja. Na stroške Ministrstva za zunanje zadeve Njenega Veličanstva vzel uro za poduk v izgovorjavi imen mest, vasi in oseb v izvirnem jugoslovanskem jeziku. Opozorili so me, da je treba reči "v jezikih jugoslovanskih narodov in narodnosti" ali krajše "v izvirnih jezikih", ali, še bolje, da samo omenim "izvirna imena". Polomil sem si jezik ob teh izvirnih imenih. V Rodeziji so izvirna imena veliko lažje izgovorljiva. Res pa je, da so oni prevzeli angleška. Vseeno pa na čajanki v klubu lordov nihče od prisotnih ni znal za menoj ponoviti niti enega od naučenih izvirnih imen, kar mi je bilo v nemalo zadovoljstvo. Morda se oni tam tolčejo zato, ker se ne morejo sporazumeti v izvirnih jezikih. Morda bi morali uvesti angleščino. No, tega ne morem predlagati, saj bi Francozi spet rekli, da hočemo Evropi vsiliti svojo voljo. Dobro, pa naj se tolčejo še naprej. Na iste stroške vzel tudi uro za poduk iz zemljepisnih pojmov in prostorsko iznajdljivost. Odkril še nekaj narodov. Torej, poleg tega, da razpolagajo z različnimi izvirnimi jeziki, razpolagajo tudi z različnimi izvirnimi narodi. Razen z izvirnimi, pa razpolagajo še z nekaj neizvirnimi narodi, ki jih potem nekateri izvorni narodi imenujejo narodnosti, drugi pa manjšina. Zapleteno. Toda poenostavljeno, bi to, glede na križanko, ki sem jo napravil po temeljitem dvournem proučevanju v savni, izgledalo takole: Izvirni narodi so, navedeni po abecednem redu Slovenci, Hrvati, Srbi, Makedonci in, presenetljivo, vendar resnično, Muslimani. Neizvirni pa so, po abecednem redu Albanci, Madžari, Čehi, Turki, Slovaki, Rusini in Vlada Njenega Veličanstva ne sme spregledati tudi nekaj Angležinj, srečno poročenih v hrvaškem obmorskem področju, ki pa me vznemirjajo s svojimi pismi. Ker so, kaže, postale bolj izvirne Hrvatice od izvirnih, a so še vedno pod krono Njenega Veličanstva. Vsi živijo v šestih republikah in dveh avtonomnih pokrajinah, ki praktično nista več avtonomni, po ustavi pa sta, mi pa priznavamo le ustavo. In narobe. V Republiki Hrvaški ob izvirnem hrvaškem narodu živi tudi manjši del izvirnega srbskega prebivalstva. Toda, medtem ko izvorni Hrvati v izvirni Srbiji priznajo Srbijo kot svojo izvorno republiko, izvorni Srbi v izvirni Hrvaški nočejo priznati Hrvaške za svojo izvorno republiko. Temveč hočejo, da izvirna Republika Srbija pride k njim v izvorno republiko Hrvaško in tam ostane. To pa se ne da, saj je že Newton nepreklicno zatrdil, da dve republiki ne moreta biti na istem mestu. In narobe. Da pa se, če jim pomaga vojska in ker je vojska srbska, čeprav je jugoslovanska, to tudi dela. In narobe, to spet ne gre, če jih vojska dobi po nosu. To se je zgodilo, tole z nosom, v izvirni Republiki Sloveniji in vendar izvirna Republika Slovenija ni postala izvirna Republika Srbija, čeprav tam Srbov v glavnem niti ni, a bi se jih dalo najti. Kajti problem je tudi v tem, da nekateri izvorni narodi sploh ne priznavajo nekaterih drugih izvirnih narodov. Tako izvorni Srbi trdijo, da so izvorni Hrvati v resnici katoliški Srbi, izvorni Muslimani v resnici muslimanski Srbi, izvorni Črnogorci pravi Srbi in da ostali niso nič. Po tej računici bi bili Slovenci lahko alpski Srbi. Kajti njih so Srbi prej imenovali za Alpske Hrvatice, ker pa so zdaj Hrvati samo katoliški Srbi, potem bi Slovenci lahko bili samo alpski Srbi. Če se ne bi zgodil fenomen "nos". Po tem fenomenu so Slovencem dovolili, da ostanejo Slovenci in razen, da jim grozijo z zrušenjem nuklearne elektrarne, so jih v glavnem pustili pri miru. Problem je tudi z manjšinami, kot so na primer Albanci, ki po mnenju Srbov niso izvorni, pa jih zato

priznavajo. Vendar sodijo, da bi oni morali živeti v izvorni Albaniji, ne pa v izvorni Srbiji. Albanci tega ne priznajo, saj hočejo biti izvorni na svojem izviru, zato se mnogi od njih tolčejo skupaj z izvirnimi Hrvati. Zdaj je problem v tem, da je vsa ta zelo zapletena situacija, ki sem jo po besedah lorda Ashleya v klubu lordov, maestralno razvozljal s to križanko, rezultirala z grozljivimi in krvavimi slikami na britanski televiziji. Nekatere smo zaradi preveč prepričljive resničnosti njihove vsebine, kot na primer trupla brez rok in nog v hrvaških vaseh, prerezani vratovi in izkopane oči, celo morali izvreči iz naših vizualnih sporedov. Zakaj neki uporabljajo nože, saj imajo tako sijajno oborožitev, ki smo jim jo prodali mi?

Lord Ashley pravi, da je to morebiti zato, ker so oni po poreklu izvorni živinorejci in zato dobri mesarji. Enkrat sem poskusil njihove čevapčiče. Po the slikah jih ne bom nikdar več. Niti kake druge balkanske specialitete.

Blato v redu.

(Zven londonskega Big Bena)

Sporočil sem jasno: Brez prekinitve tolčenja ne bo mirovne konference.

(Zven londonskega Big Bena)

Še naprej se tolčejo. Torej, sklical sem konferenco.

(Zven londonskega Big Bena)

Danes je četrtek. V Haagu bil na konferenci. Popolnoma razočarujoče. Nihče, prav nihče od prisotnih ni hotel v pavzi kupiti ponujene vrtnice "Maršal Tito". Celo tisti nizozemski tulipan - njihov minister, ki ne bo niti v posmrtnem življenju dojel zapovedi diplomacije, mi je z nasmehom odvrnil, da je v življenju pač tako, če je posut z vrtnicami: lističi ovenejo in ostane samo trnje. Ni mi jasno, kako v ustavni monarhiji, kakršna je Nizozemska, take osebe iz ljudstva sploh lahko vodijo diplomatsko službo. Zdaj mi je jasno, zakaj so izgubili Indonezijo. In še povsod to njihovo mleko. Zaradi njega ne bom mogel več videti niti korekturnega mazila na pisalni mizi svoje tajnice. In vendar sem našel rešitev! V letalu. Zanimivo, kako se človeku razbistri um, ko se dvigne v zrak. Nad vsa ta zemeljska vprašanja, ki nas vsakodnevno pritiskajo in mučijo. Kot na primer včeraj, ko je naša sobarica hotela zvišano plačo. Pojasnil sem ji, da nisem več v redni službi, da ne delam več za Njeno Veličanstvo, da sem samo skrivni svetnik Njenega veličanstva. To pa je častna, neplačana naloga. Samo preprost upokojenec sem, sem rekel in dodal, da je sicer komunizem nepovratno minil. Zdi se, da je razumela. Končno se je to videlo tudi na konferenci. Vsi ti ljudje iz jugoslovanskih

Slovenian Cultural Heritage

Guest Speaker:
Dr. Janez Bogataj

from Slovenska izseljenska matica

will lecture on 21 November 1997 at 7.30 p.m.
at Macquarie University, W6A, room 112

For more information call Metka Čuk 9850 7032

SLOVENSKO-AVSTRALSKI LJUBITELJI UMETNOSTI IN KULTURE (SALUK)
SLOVENIAN-AUSTRALIAN LOVERS of ARTS and CULTURE (SALAC)

GLASILO SALUK-a: SVOBODNI RAZGOVORI
THE VOICE of SALAC: FREE DIALOGUES

Ph-Fax (02) 9605 9763
Editor: Pavla Gruden
8 / 39 Robin Pl.
Ingleburn, 2565
NSW Australia

Sydney, 22 oktober 1997

MINISTRSTVO ZA ŠOLSTVO IN ŠPORT
1000 Ljubljana, Župančičeva 6, Republika Slovenija, Evropa

Spoštovani Minister

Slovenski lektorat na Univerzi Macquarie v Sydneyu je del Šole sodobnih jezikov (School of Modern Languages) in zagotavlja predavanja o slovenski kulturi, literaturi in jeziku v slovenščini in angleščini. Pridobljene točke opravljenih izpitov iz slovenskega jezika in kulture imajo interdisciplinarno t.j. interkurikularno vrednost. Študentje osmih avstralskih univerz imajo pravico uporabiti pridobljene točke opravljenih slovenskih izpitov pri številnih drugih študijskih smereh, tako humanističnih kot naravnih znanosti.

Program lektorata je 'predelalo' v osmih letih več kot 100 udeležencev izobraževanja.

Slovenščina na Univerzi Macquarie v olimpijskem mestu Sydney predstavlja slovensko identiteto v Avstraliji in je mesto srečevanja nove kulture Slovencev in njih potomcev v Avstraliji in pacifiškem delu sveta, vključno Kitajsko, Indonezijo, Vietnam in vseh deželah, kjer ima Univerza Macquarie svoje šole.

S svojim kulturno - političnim poslanstvom Slovenski lektorat razširja vednost o slovenski državi in njeni kulturi med 18 milijoni Avstralcev s pomočjo tiska, govornje besede in drugih masovnih medijev.

Nadaljevanje tega dela po osmih letih delovanja je socialno - politična osnova za enakovredno obravnavanje kulturno - izobraževalnih potreb doma, na področju manjšinkega slovenskega življa na slovenskih mejnih področjih ter (gledano evropocentrično) na geografsko oddaljenih predelih sveta.

Pozivamo vas, da z lastnim vplivom in administrativno močjo svojih sodelavk in sodelavcev podprete akcijo Slovenstva v Avstraliji za nadaljevanje državnega dotiranja izobraževalne dejavnosti, kateri se je slovenska vlada pred leti zavezala v pisni obliki.

Za revijo Svobodni Razgovori in naše bralce

Pavla Gruden
Urednica

Leoni Kretz
Sourednik

republik so sila simpatični in dostopni. Zelo fini. Celotni, ki so bili do včeraj komunisti, igrajo, da to niso več. Gospod iz Srbije govori celo izredno angleško. Res da s pakistanskim naglasom. Toda v Britaniji imamo mnogo neizvirnih Pakistancev, pa se odlično razumemo. Gospod s Hrvaške me je očaral s svojo brezhibno zlikano obleko. Angleži sicer nova oblačila najprej na skrivnem malo obnosimo, ali damo služinčadi, da to stori namesto nas, da dobijo določeno patino, ki je potrebna za angleško razumevanje imenitnosti. No ja, vsak narod ima svoje običaje. O tem nas je prepričal že primer g. Gandija, ki smo mu morali prepustiti celo Indijo, pa ga v obleki nikdar nismo niti videli. Tudi ostali za mizo so delovali dovolj impozantno. Še posebej v primerjavi s kraji, od koder prihajajo. Do neke mere je od tega imidža izstopal gospod iz Črne Gore. Pričakoval sem tipa Črnogorca, kakršnega poznam iz dobe njihovega junaškega kralja Nikole, a gospod, pustimo monarhijo, bi komajda zlezal tudi kot republika. V vsakem primeru je očito, da z odhodom monarhije gre tudi fizična kondicija. Čudovito smo se zabavali, občutek sem imel, kot da sem na otvoritvi razstave v področnem oddelku naše Narodne galerije. Potem sem postavil svojo letalsko rešitev. Prvič: Izvirni Srbi in Izvirna Republika Srbija morajo priznati tudi vse druge izvirne narode, všteti svoj, in izvirne republike. Drugič: In narobe. Tretjič: Zaščita vseh manjšin, ne glede na izvirnost in brezpogojna ustavitvev pretepa. Tu se je malce zataknilo. Sicer so vsi pristali na vse, toda gospod iz Srbije, ki je tudi pristal na vse, ni pristal na formulacijo z besedo "vse". Motilo ga je, da je treba priznati "vse" druge. Ni problema, sem rekel, ne bomo se šli balkanske vojne zaradi ene besede. Če je to pogoj za mir, potem gre "vse" ven. Gospod z izjemnim pakistanskim naglasom se je z menoj takoj strinjal, vendar je pripomnil, da bi beseda "nekateri" bila boljše kot nič, če smo že izvrgli vse. To bi mi, sem rekel, lahko povedali takoj, da imate "nekateri" raje kot "vse", pa se ne bi tako dolgo nategovali. Tako je, zdi se mi, ostalo zapisano, da mora gospod iz Srbije priznati tudi nekateri druge narode in republike. Vendar nisem povsem prepričan, ker sem bil takrat že tako lačen, da mi je začel želodec kruliti, roka pa me je bolela od stalnega špeganja na uro. Vzdržal sem in ponovno dobil polet, ko me je isti gospod s tistim istim markantnim pakistanskim naglasom potolažil, da, citiram, Republika Srbija ni v vojni. To je ponovil opetovano. Da ni v vojni. In narobe. Kdo pa je potem v vojni, sem vprašal. Vojska, jugoslovanska vojska, je rekel. Toda prejle ste mi rekli, da je vojska tampon, sem odvrnil po svojem nezmotljivem spominu. Da, tampon, ki se tolče, je rekel. Ni problema, sem odgovoril, naslednjič bom na konferenco povabil kakega Vašega generala. Katerega, je vprašal. Kateregakoli, sem odgovoril. Saj so itak vsi isti, sem si mislil. Ostali plemenski vodje so se z menoj strinjali in podpisali smo nekakšno premirje. Nisem prepričan, med kom. Potem smo, bogu bodi hvala, odšli na večerjo. Že spet to nizozemsko mleko.

Kljub vsemu, blato v redu.

(Zven londonskega Big Bena)

Neverjetno, toda resnično: Oni so prekršili premirje. Ko me je dosegel brzojav Ministrstva za zunanje zadeve Njenega veličanstva o tem, da so oni prekršili premirje, sem takoj rekel: Vedel sem! Z Balkanci se ne sklepa premirja ob kozarcu nizozemskega mleka. Tudi z Britanci ne. Toda kadar podpišemo, pa tudi če ob kozarcu navadne vode, se mi, Britanci, podpisa držimo. Balkanci - ne. Oni niso došli. Oni niso došli, s kom imajo opraviti. Oni niso došli, da sem jaz lord Badminton, šesti baron svojega britanskega plemiškega kolena, skrivni svetnik Njenega veličanstva, diplomant akademije v Sandhurstu, nosilec ordena Vojnega križa, vitez reda svetega Mihaela in svetega Jurija, pripadnik vojske, ki ji je spoštovanje časti in dane besede božje načelo. In niso došli, da oni tega tisočletnega načela ne morejo oskruniti s svojimi plemenskimi zadevicami. Morda tudi narobe. Lord Ashley mi reče v savni, da jaz nisem dojel njih. Da je vse to Bizanc. Da je njihovo tovrstno obnašanje dediščina Bizantinskega carstva, v katerem bolj cenijo, če te nekdo uspešno prevara in ubije zahrbtno, kot pa če te gleda v oči in povabi na častni dvoboj. Ne vem, kaj je Bizantinsko carstvo, vem pa, kaj je Britansko. Na pomoč so poklicali britanskega lorda, ne pa bizantskega. In temu primerno se morajo obnašati. Ampak, ne obnašajo se. In potem me še ti kruha lačni novinarji sprašujejo, kdo se obnaša najslabše. Rekel sem jim, da so Srbi na Hrvaškem postavili hlode na ceste, zaprli promet, kamenjali nedolžne italijanske turiste, ki itak samo prepevajo, in vpili nanje, da so fašisti in še neke druge besede, ki niso vredne zgodovine, da jim je pri tem v oporo jugoslovanska vojska, ki ni srbska, pa vendarle je in da se torej, ko vse to sešteješ, Srbi obnašajo zelo, zelo slabo. Dodal sem tudi, da se tudi Hrvati obnašajo zelo zelo slabo, ker se na neprimeren način upirajo tem, ki se že itak upirajo. Čemu sploh upor, sem vprašal prisotne poročevalce, ki itak ničesar ne razumejo. In dodal: Problem je vražje zapleten, morate razumeti. Reakcije so bile divje: Eden od nadebudnih pisunov mi je zaklical, da je skrajni čas, da se vrnem k nadzoruvanju prodaje umetnin aukcijske hiše "Christie's", kar počnem že desetletja iz čiste ljubezni do umetnosti. Istočasno pa je moja razlaga izzvala ploskanje malega Jamesa, novinarskega poročevalca, ki se že dlje časa ukvarja z zelo objektivno obdelavo zakonskih razmer našega prestolonaslednika. Ko pa so me vprašali, kaj bom ukrepal proti tistim, ki so najslabši, sem rekel: Dobili jih bodo po prstih. Tako, odpovedal sem načrtovano pot v Beograd. Opomba: To je glavno mesto Srbije, istočasno pa tudi Jugoslavije. Nekaj takega, kot Sallisbury v Rodeziji.

(Zven londonskega Big Bena)

Bil v Beogradu. Na njihovem letališču spet ti dolgočasni novinarji. Sprašujejo me, zakaj sem prišel, če sem rekel, da ne pridem. Rekel sem jim, da nisem rekel. Rekel sem, da sem rekel, da sem odpovedal. Odpovedal sem, pa spet napovedal. Kajti moja glavna skrb je, da zadržim Srbijo na haaški konferenci. Kakšna opera bi to bila brez primadone? Srbski gospod me je sprejel pristržno. Čestital mi je zaradi lepega željvega okvira mojnih naočnikov. Jaz pa njemu zaradi skladnega aramžmaja cvetja na njegovih

mizi. Vrtnice so vpadljivo manjkale. Ostro sem se postavil: Bodite ljubeznivi, sem rekel, in mi povejte, zakaj prekinjate premirje? Prvič, me je podučil, tega ne delamo mi, temveč vojska in Hrvati. Drugič, je rekel, vi živite v pravnem svetu in veste, da mora ta svet ščititi pravno priznane države. In tretjič, pravi, tudi Srbi imamo gotovo pravico živeti v eni državi, če to pravico imajo že Nemci. Odgovoril sem pripravljeno: Kakšna vojska, kakšni Hrvati, če po naših vesteh tukaj novačijo vojake in jih pošiljajo tja v tepež. Drugič, pravni svet ščiti države pred napadi od zunaj, ne pa tiste, ki razpadajo navznoter. In tretjič, tudi v Londonu obstoja znatna kolonija Srbov, boste potem udarili tudi na London? On reče: Mi nikogar ne novačimo, to so prostovoljci, ki pomagajo svojim sonarodnjakom v nesreči. Drugič, kdo neki pravi, kdo neki laže, da je Jugoslavija razpadla, in tretjič, o Londonu se bomo še dogovorili. To slednje je rekel seveda za hec, pa sem še jaz za hec odgovoril, da upam, da se bo vprašanje Londona rešilo brez ubijanja civilov in etničnega čiščenja. Kam bi s tolikimi Londončani, če bi v Londonu ostali samo Srbi? Ko sva se strinjala, da se v ničemer ne moreva strinjati, smo odšli na kosilo. Naročil izključno vegetarijansko hrano. Dobil nekaj zelenega. Nemara se mi je zato med kosilom v glavi prižgala zelena luč. Spomnil sem se Churchillovih besed - če ne znaš rešiti problema, skliči komisijo. Prav, sem rekel, če se ne morete strinjati, pa bomo sklicali komisijo vrhunskih evropskih strokovnjakov, iz šestih predsednikov ustavnih sodišč šestih evropskih držav, pa bodo oni ugotovili, kaj je gnilega v deželi jugoslovanski. Toda, sem dodal, potem bodo morali vsi spoštovati njihovo mnenje, ne pa da s tepežem rešujejo to, kar jim v tem mnenju ni všeč. Srbski gospod se je strinjal in poudaril, da so tudi oni sami predlagali nekakšno arbitražno komisijo. Fino, sem rekel in že z večernim letalom poletel v London, kje me je služabnik George čakal s toplo večerjo z angleškim pudingom. V letalu sem z otožnostjo razmišljal, kakšna škoda, da mirovna konferenca ne poteka v Londonu. Londonska klima bi ugodno vplivala na uspeh konference: Znamenita je, blaga, meglo pa so si itak izmislili Francozi za časa Napoleona in Nemci v Prvi svetovni vojni. Osebno celo mislim, da tej konferenci megla ne bi škodila. Vsi udeleženci prodajajo meglo, pa bi londonska megla samo omogočila, da se pri tem ne gledajo iz oči v oči. Kakorkoli že, konstruktivni atmosferi bi gotovo več pripomogla romantična Temza kot pa nekoristni nizozemski nasipi. S katerimi kradejo britansko morje. Položaj na bojišču še hujši, blato v redu.

(Zven londonskega Big Bena)

Zdaj je neko časopisje na Hrvaškem objavilo, da imam jaz verjetno ljubico v Srbiji. O moj bog. Dobro, da služabnik George ne razume hrvaščine, kajti tako svetoskrunstvo mu nikakor ne bi bilo všeč. Jaz sem Hrvatom samo naročil, naj bodo potrpežljivi s to svojo neodvisnostjo, dokler stvari ne pridejo na pravo mesto. To ne pomeni, da imam v Srbiji ljubico, če je nisem imel niti v Rodeziji, kjer je bila moja misija, to moram priznati, veliko uspešnejša. Kljub takim objedam moram spet v Haag. Komisija, ki jo je vodil spoštljivi gospod Badinter, bližnji sodelavec francoskega predsednika, kar samo po sebi nič ne pomeni, govori pa o pomenu, ki je dan tej komisiji, je neizpodbitno potrdila, da je Jugoslavija razpadla.

Da je razpadla kot hiša iz kart, pri čemer niti ena karta zase ne more zahtevati pravice, da bi predstavljala cel komplet. Razen gospodov iz jugoslovanskih republik, ki so prišli vsak s svojo karto v žepu, je gospod iz Srbije pripeljal s seboj tudi zahtevanega generala. Sredi razprave mu je iz okvirjev naočnika izpadlo steklo. O moj bog, kakšni okvirji so to? In kako on ne bi streljal na civile, če na eno oko sploh ne vidi? Gospod iz Srbije je bil žaljivo razburjen. Da v komisiji sedijo diletanti, da so meje med republikami administrativne, ne pa državne, da gre za odcepitev ne pa za sekanje, da je mnenje komisije politično, ne pa strokovno in tako dalje. Gospodje s Hrvaške so govorili o zasedenih hrvaških krajih, ki nikdar niso spadali v srbski državni sistem, o bombardiranju mest, o genocidu, ki ga mi imenujemo etnično čiščenje. Slovenci so razlagali, da bi bilo treba razdeliti dolgove, pa tudi premoženje, ostali pa so bolj ali manj molčali. Gospoda, sem rekel, kar ste hoteli, to ste dobili. In zdaj se morate tega držati. Pri sebi pa sem pomislil, pa mi ja ne boste vi ugrabili Nobelove nagrade za mir, o kateri se v Stockholmu že šepeče. Vendarle dogovorili nekakšno premirje.

Blato v redu.

(Zven londonskega Big Bena)

Prekinili premirje, sklenili novo.

(Zven londonskega Big Bena)

Prekinili novo premirje, sklenili še novejše.

(Zven londonskega Big Bena)

Prekinili tudi najnovejše premirje, služabniku Georgu naročil, naj šteje premirja in prekinitve. George je najprej odklonil, češ, da se na višjo matematiko ne spozna. Opozoril ga na disciplino. George, sem rekel, kam je izginila Vaša angleška vzgoja, ki smo Vas je naučili v Rodeziji? In kje bi končali, če Vas ne bi iz Rodezije privedel sem? Po miru, ki sem ga tam jaz organiziral, gotovo v kakšnem zamorskem loncu. Kuhani. Začel je šteti. Tolčejo Dubrovnik.

(Zven londonskega Big Bena)

George je naštel dvanajst prekinitvev premirij. Opozarja na Vukovar. Ta je na skrajnem severovzhodu Hrvaške in vojska ga je obkolila. Tolčejo z vsemi orožji. Iz Vukovarja delajo Dresden. Optimizem me zapušča. Zdi se mi, da oni vendarle ne kažejo zadostne volje za mir.

(Zven londonskega Big Bena)

Vojska je vstopila v Vukovar. Iz tamkajšnje bolnišnice odvažajo ljudi v neznano. Neuradno poročajo o masovnih pobojih. Doslej čez 400 tisoč beguncev. Grozne podobe na britanski televiziji. Poklical me je prestolonaslednik. Sprašuje, če vem, da je bil to eden najlepših primerkov evropskega baroka v arhitekturi. Pravim, da vem, kaj naj bi drugega rekel, da pa rušitelji baroka tega ne delajo zaradi baroka. Resda sem nezaupno slišal, da je nek njihov general ukazal, naj pazijo na objekte in streljajo v živo meso, vendar ga niso ubogali. Prestolonaslednik samo vzdihuje: Hiše, cerkve, muzeji, vse je v plamenih. Vaše visočanstvo, sem skušal spremeniti temo, nekega dne bo vse to obnovljeno. Kot smo mi sijajno obnovili londonske doke v Wappingu. Nemara bi tisti dve zgradbi ob sami reki vendarle morali premakniti za dva metra navznoter, da otroci z balkonov ne bi padali v Temzo. Vaše visočanstvo je nemara seznanjeno, sem rekel, da je prejšnji teden neka angleška deklica padla v Temzo, izvlekli pa so jo, kot da bi se okopala v solni kislini. Zelo nevarno. Toda Visočanstvo se ne da: Pravi, tudi Njeno veličanstvo mama je morala vzeti kapljice za pomiritev po teh slikah iz Vukovarja in treba je nekaj ukreniti. Ukreniti?, se zaprepastim. Vaše visočanstvo, komu pred menoj pa je v zgodovini uspelo v tako kratkem času vzpostaviti trinajst premirij? To najnovejše tudi telefonsko. Nikomur, na tem svetu nikomur! Ljudje so nehvaležni. Zdaj je padel ta njihov Vukovar in so napravili tak kraval, kot da se ruši cel svet. V Parizu so neki asocialni elementi celo s sprejem preimenovali neko postajo podzemne železnice v "Vukovarsko". Čiščenje takih grafitov pa gre iz žepov davčnih obveznikov! Jasno, Francozi to lažje prenašajo v duhu svojih jakobinskih načel. Toda vsaka tragedija je tragedija, če se jemlje preveč tragično. V vsaki vojni ena mesta padejo, druga pa zrastejo. V nasprotnem bi še dandanes živali v Rimskem carstvu! Meni, ki sem izposloval trinajst premirij - in jih bom še trinajst, če bo treba - že ne bo nihče prigovarjal niti zaradi teh beguncev. Tudi v Rodeziji so bili begunci. Še danes me srečujejo po Londonu in sprašujejo, eksclenca, kdaj se bomo vrnili. Jaz pa pravim - nikdar! Gospoda, nikdar! Vendar imamo zato mir! Zdi se mi, da je visočanstvo sprejelo mojo razlago in se vrnilo k reševanju svojih zakonskih razmer. Vseeno, v črevesju določena nervoza.

(Zven londonskega Big Bena)

Zdaj pa so pritisnili še Nemci! Huni! Češ, da se doslej niso hoteli vmešavati, vendar tudi na njih pritiska javnost, hočejo, da javno izjavim, kdo je napadalec, kdo žrtev, kdo krivec. Da bi se prenehal tepež, da se krivce kaznuje. Kot da sem Poncij Pilat. Gospoda, jaz moram doseči mir, ne pa iskati krivce! In kako naj dosežem mir, če v njem ne bo sodeloval tudi tisti, ki se je prvi začel tolči in se še naprej? Potlej mi za mir zmanjka druge strani?! Huni še slišati nočejo. Da bodo priznali Hrvaško in Slovenijo, da je to edini način, da se prekine vojna, izganjanje Hrvatov in taborišča. To me je

resnično razbesnilo. Prav Huni bodo govorili proti taboriščem! Kot da si niso oni izmislili Aušvica in Treblinka! Zdaj pa bo meni prigovarjal nekakšen hunski pisun iz Hamburga, ker so nekega taboriščnika z nožem v riti prisilili, da je lastnemu bratu odgriznil jajca! Grozno, kaj si ti hunski novinarji danes vse ne dovolijo! Opisovati take brutalne prizore je pa res dejanje brez etike! Jaz pa, ki sem zapravlil svoje zdravje, da bi dogovoril trinajst premirij, se res ne utegnem ukvarjati še z njihovimi intertestinalnimi vprašanji. Za to obstoja Rdeči križ! in spet begunci, pa koliko so jih sprejeli oni, mi v Angliji pa nič, in take hunske bedarije. Naša Lady Crashford ne le, da je sprejela, temveč je celo posvojila nekega malega hrvaškega taboriščnika in ta se zdaj imenuje Archibald! Sicer pa, kje so še videli vojno brez ruševin, brez beguncev in brez taborišč? So oni vojevali tako vojno? In zdaj zahtevajo od mene, da proglašim Srbe za krivce, da propadeta mir in moja Nobelova nagrada. Pa tako odrešilno sem jih branil pred Srbi, ko so trdili, da je vsa ta vojna podaljšana nemška roka, "Četrty rajh" in podobno. Ker Srbi mislijo, da so Hune nagovorili Avstrijci in Vatikan, da bi osnovali novo Habsburško carstvo! Jaz pa zdaj mirim Srbe in govorim, da to nima nobene zveze, oni pa bodo priznali Hrvaško in Slovenijo! To mi je v zahvalo! O moj bog, če jih priznajo, kaj bo z mojim poslanstvom?

(Zven londonskega Big Bena)

Kaj je zdaj to? Zdaj so se vmešali še Američani! Balkan je vendar v Evropi, gospoda, nika se v to ne vmešavajte! Toda ne! Velikemu Jimu ni bil dovolj fiasko v Somaliji, Somalijo hoče še v Evropi! Če bi tak fiasko doživela opera v londonskem Covent Gardenu, še zgradbe ne bi bilo več! Oni pa, da bodo vpletli še Združene narode, da mi bodo dali Butrosa Butrosa za sopredsednika! Meni! Njega! Za sopredsednika! Da si bom delil Nobela na pol, kot Arafat! Ne boste, gospoda! Ne boste! Takole! Dogovoril sem se še za tri premirja! Zdaj jih imamo šestnajst! Kaj to ni dovolj?

Močni krči v črevesju.

(Zven londonskega Big Bena)

Ni jim dovolj. Vsi so se zarotili proti meni. Tudi šestnajsto premirje je šlo po gobe. Kaj naj storim? Odletel sem v Bruxelles, trdnjavo Evrope. Oni mislijo, v trdnjavo, da bo, če Balkan prepustijo Butrosu, šlo samo za mojo glavo. Tudi za vaše, gospoda, tudi za vaše! Vsi bodo videli, da ste nesposobni! Saj so. Celo coctails imajo slabe. Z vsakim sem popil coctail, zvečer bil kot buča. Črevesje slabo. Vseeno se mi je posrečilo sedemnajsto premirje.

(Zven londonskega Big Bena)

Hvala Bogu, leto 1992. Morda bo boljše. Ne bo! K vragu je odšlo tudi sedemnajsto premirje. Lady Crashford nagovoril, naj posvoji še enega otroka. Rekel Georgu, naj izključi telefon. Kdorkoli zvoni, mi sporočajo ali da Huni želijo priznati nove države ali da so Srbi prekinili premirje. Morda pa vendar, morda vendar... Močne bolečine v trebuhu...

(Zven londonskega Big Bena)

Telefon izključen, toda George mi prinaša novice na srebrnem pladnju: Prekinili tudi osemnajsto premirje! O moj bog! Vklupil telefon. Takoj zvoni. Lastnoročno dvignem slušalko. Ne! Ne! Ne! Priznali so jih! Vsega je konec! Sesuli so sistem, na katerem smo! Sesuli so zaupanje! Sesuli so Evropo! In z mano je konec. Butros je dobil vse, jaz pa diarejo! Diarejo, gospoda! Diarejo! (Zamolκλο, preteče): Tudi vi jo boste dobili, gospoda. V Bosni se šele začinja! Bosanski lonec boste zmazali sami. Brez mene! Jaz sem ga samo zakuhal. Za vas.

(Zven londonskega Big Bena se meša s kriki in stoki bodoče, še hujše vojne).

LOZETOV KONJICE!

Vam, dragi rojaki!

Kjen naj začnem, da bo topleje - če ne lušno ?

V zadnjih Svobodnih Razgovorih sem omenil, da bom napisal zgodovino Filipinov, kar tudi bom, prepričan, da bom z njo zadovoljil vsakega zgodovinarja. 'Moja' zgodovina je v glavnem povzeta po ameriški enciklopedični verziji in delno po različnih prispevkih mojega švagerja (svaka), ki je Filipinec in učitelj po poklicu. Sam se z zgodovino po 'ameriško' ne strinja preveč, ne v toliko, da ne bi bila resnična, temveč ker je zelo pomanjkljiva glede ravnanja z njegovim narodom in njegovega trpljenja pod Španci in pozneje pod Američani: o tem - niti besede. No, pa naprej, tukaj je skrajšana verzija zgodovine Filipinov.

Filipini - Filipines - Philippines, imenovani po španskem kralju Filipu II. (1556 - 98). Sestavljajo jih 7706 otokov v velikosti od 1 do 65000 km². Ležijo 800km JV od azijske obale, na zahodu in severu so zamejeni s Kitajskim morjem in Vietnamom, na vzhodu s Tihim oceanom in na jugu s Celebejskim morjem in obalnim morjem Bornea.

Filipinsko otočje je za belce prvi odkril Portugalec Ferdinand Magellan (popačeno ameriško ime, pravilno je Magalhaes) leta 1521. Predniki dananjšnega ljudstva so v glavnem jugovzhodni Aziji. Kitajski trgovci so pustili sledove že v 10. do 13. stoletju in v teku časa se je nekaj teh stalno naselilo v Luzonu (sever) in v Bisajas - kar so osrednji Filipini. Arabski in indijski trgovci so se krvno pomešali z muslimansko populacijo južnih otokov. Prav pred vsemi pa so bili tam Negritos z otokov Andamanov in iz Malaje. Vso to 'mešanico' so pozneje 'pozdravili' Portugalci za kakih 40 let, za njimi pa so prišli Španci ali bolje rečeno španska cerkev s svojimi pajdaši, za naslednjih 333 let. Filipinci so zelo dolg tarnali in klicali na pomoč Američane; ti so res prišli in nagnali Špance, vendar so po osvoboditvi Američani ostali za nadaljnjih 100 let kot vladarji in gospodarji.

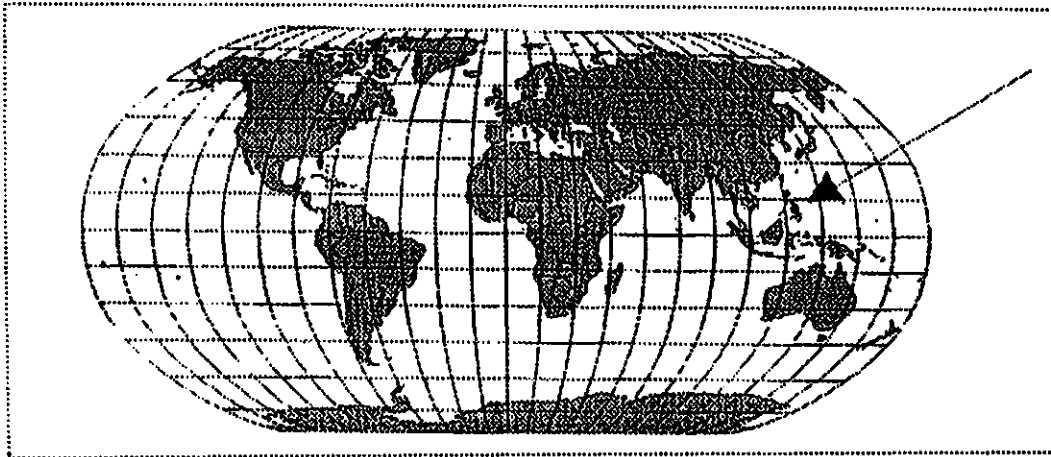
V času Magellana je bilo Filipincev okrog pol milijona, le-ti pa so se do 18-19 stoletja pomnožili od 50 do 60-krat. Med temi so uvedli spajanje različnih plemen, jezikovne razlike pa so se zavlekle še v 20. stoletje. Porast, socialna mobilnost prebivalstva in dolga zasedba Špancev in Američanov so rodile precejšno kulturno poenotenost, razen v muslimanskih krajih na jugu in v gorah Mindanaa.

Jeziki: pomešani Filipinci govorijo jezike, ki spadajo v širši krog malajsko-polinezijskih ljudstev Oceanije; obstaja okrog petinsedemdeset jezikovnih skupin. Tri ali štiri skupine so večje in te so postopno izpodrinile manjše 'sosedje'. Tagalog je drugi največji jezik in to v strateškem položaju v osrednjem Luzonu (glavno mesto Manila), leta 1946 je bil tagalog sprejet kot nacionalni jezik. Španščina se ni nikdar resnično razširila, že zaradi slabega ravnanja Špancev z ljudmi, predvsem pa zaradi redovnikov, ki so sčasoma postali pravi posvečeni izkoriščevalci in roparji. Po drugi svetovni vojni je španščina še bolj upadla, in tako je angleščina postala drugi jezik, ki ga je že takrat za silo poznalo 40% prebivalstva. Tagalog se je naglo razširil, v šolah se je učilo tagalog in ljudje, ki so govorili druge jezike, so se ga kaj kmalu naučili.

Na verskem področju je večina današnjih Filipincev katoliška, kar odraža dolgo špansko nadvlado. Pod Filipom II. in pozneje so Španci zgradili velikanske cerkve (za primerjavo bi mariborska frančiškanska cerkev izgledala kot kapelica). Samo očitveč verjame, da je bili v tistih časih sploh mogoče zgraditi kaj takega (mojemu svaku se ježijo lasje, ko pomisli, koliko Filipince je umrlo pri gradnji tistih cerkva).

Filip II. je bil strastni pripadnik katoliške cerkve in kot tak je Uvedel cerkveno pravo, katero so njegovi nasledniki spremenili v cerkveno politiko in diktaturo; narod, neuk in poganski je sprejel vse, kar je bilo zapovedano in diktirano, sčasoma pa se je vsa reč zelo razbohotila in dobesedno podivjala. Menihov in farizejev je mrgolelo, imeli so se za pravičnejše in si nakopičili cerkvena in posestniška bogastva, ki so preseglala lastnino Filipincev samih.

S prvo resno vstajo proti Špancem (1896) se je filipinska neodvisna cerkev ločila od rimo-katoliške, je pa vseeno obdržala katoliško bogoslužje. Islam je bil prisoten že dolgo pred Španci. Prinesli so ga muslimanski trgovci z juga, vendar se ni veliko širil zaradi španske čuječnosti. Protestantizem je prišel tja z ameriško okupacijo. Leta 1925 so našli okrog 22 neodvisnih narodnih cerkva. V naslednjih petdesetih letih se je številka podvojila. Domorodska - poganska vera je dom v gorovju Mindanaa, tu je danes že pod vplivom kristjanov in muslimanov.

(V naslednji številki Svobodnih Razgovorov bo
Lojze Kossi obravnaval filipusko izobraževanje
in obdobje Filipinov pod Španci)

Nadaljevanje prihodnjic

IZ DELOVNEGA KOTIČKA UREDNICE

Že sem si mislila, da bom po izidu pričujoče številke švobodnih razgovorov vrgla puško v koruzo pa četudi je pesnik Dregarc v Rodni grudi izjavil, da bom za to našo revijo delala dokler diham. To se sliši, kot da bi želela za Slovenijo umreti. Kaj takega se mi niti ne sanja. Ne dvomim pa, da bom živela do poslednjega diha. In v upanju, da bom tudi brez dihanja še za kakšno uporabo.

Star slovenski pregovor pravi, da je potrpljenje božja mast - revež pa listi, ki se z njo maže. Ni res! Potrpljenje je dano močnim (dolgo sem se s potrpljenjem - božjo žavbo - preizkušala in dočakala rešitev problema, v katerega nisem nikoli več zašla.

In s takšno žavbo sem se ponovno lotila urejanji te naše revije v upanju, da se mi bo ja kdo pridružil, ne samo na papirju ampak, da mi bo z besedo in dejanjem stal ob strani pri skupnem delu za švobodne razgovore. In res!

Ne da bi ga prosila za pomoč in navzlic temu, da je zaposlen dvanajst ur na dan včasih celo več, je enostavno zagrabil za delo - vedel je namreč kje mi je potrebna pomoč ter me tako rešil problemov, ki jim nisem kos. Ima znanje, ki ga jaz nimam. In še več: mladost ima na svoji strani.

Da se ne bi več spraševali kdo je švobodnim razgovorom priskočil na pomoč, naj vam povem: prvi častni član ŠALUK-a LEON KREK. Boljše pomoči pač nisem mogla pričakovati. Vem, da se z mano strinjate, saj v Avstraliji skoraj ni Slovencev, ki ne poznajo vsaj njegovega imena. Leon, moj sotrudnik, torej od slej naprej sourednik švobodnih razgovorov, mi, ker je resnično skromen, ne dovoli reči njemu niti toliko.

Vaša pohvalna pisma, voščilnice in telefonični pogovori pa mi dajo vedeti, da se tudi vi veselite pomoči, ki sem jo končno dobila.

Še to naj povem, da vas imam rada, saj vaša pisma širijo ljubezen, leta pa je svetu še kako potrebna.

Globoko hvaležna za vaše razumevanje, oporo in uživanje ob branju te naše revije in v upanju, da se nam bo prihodnjic oglasil njen sourednik,

vas toplo, (da bo še bolj vroče) pozdravlja vaša.

Devla Guden
urednica

Principi Butalci in Britanci

Marko Crnkovič

Ljudje, ki jih je nemila zgodovina navadila sovražiti ali vsaj podcenjevati vladarje — niti ne nujno svoje — in sploh aristokracijo, imajo včasih težave.

Na neki navidez nepomembni ravni se to pri Slovencih kaže naprimer tako, da ne le ne znajo (več) pravilno imenovati pripadnikov kraljevskih družin in navajati plemiških naslovov, temveč celo popravljajo tiste redke, ki to znajo. Milo rečeno: gre za kulturne nesporazume, ki pa kaj hitro postanejo pritlehni in žaljivi. Ko Slovenci vidijo fotografijo princa Karla (v kultu) in princa Viljema, takoj napišejo naslednji podpis pod njo: »Oči, kje pa imaš hlače?«

In ko umre Diana, princesa valižanska, se sproži javna tekma v posmehovanju njej sami in tistim, ki za njo žalujejo. O Diani je bilo pretekli teden napisano tako rekoč vse: seveda vse lepo in najboljše, kot se o mrtvih spodobi, z dolžno pieteto pa tudi kak pomislek — toda prepričan sem, da nikjer na svetu razen v Sloveniji nikomur ni prišlo na misel, da bi za časopis napisal, da je bila videti kakor »nevesta s kmečke ohceti«, ali rekel po televiziji, da je bila »fataleka«.

Skoraj zamalo se mi zdi moralizirati, da je človekova smrt — kraljevska ali klošarjeva — tisto zadnje, bistveno in morda tudi edino, kar nas vse izenaka. Princesa je bila ženska, ki je bila šestnajset let po vsem svetu vsak dan v medijih. Vsak dan, šestnajset let. Za

njenim pogrebom je šel milijon ljudi, dve milijardi in pol pa ga je spremljalo po televiziji — to je bil najbolj gledan prenos v zgodovini. Slovo od nje je bilo že tako ali tako osupljivo drugačno od slovesa od kogarkoli, za čigar smrt se ni zmenil ves svet ali celo nihče. In naj se nam zdi ta razlika še tako krivična ali vsaj nerazumljiva, to še nikakor ni dovoljenje, da se kdorkoli posmehuje tistim, ki žalujejo, ali celo njej sami.

Seveda je pa res, da smrt princese Diane ni bila le tisto zadnje, kar tako ali drugače čaka vsakogar, temveč je bila vsekakor tudi limonada. To jo je naredilo še bolj žalostno, kakor bi sicer že sama po sebi bila, predvsem pa še bolj paradoksalno: ni še bilo bolj veličastnega in pretresljivega pogreba, vendar je ta kot zadnja epizoda te limonade smrt sámo tudi degradiral in banaliziral. Tako je pač bilo: neverjetno in neizogibno.

In vendar daje prav to slutiti, da je bilo za dogodki samimi in za reakcijami ljudi — ti so emocije v enaki meri producirali in reproducirali — še nekaj več. Limonade niso neverjetne in neizogibne. Limonade so preproste, neumne, predvidljive — predvsem pa so brez argumentov in posledic.

Dianina smrt je v tem smislu res spominjala na šund, znan s ekranov in iz čtiva. Ljudje so dobili tisto, česar niso rabili ali so vsaj mislili, da ne rabijo. Toda nenadoma so ugotovili, da brez tega ne morejo. Usoda jih je prikrajšala za princeso, potem pa se ni nihče več pustil prikrajšati za to prikrajšanost. Vendar ljudje za spremembo niso točili solza, ker bi se identificirali s posladkano utvaro, ki bi jo kak scenarist spretno zagrenil: tokrat je bilo vse res.

Res je tudi, da je ljudstvo z orodjem medijev iz nje naredilo mučenico in svetnico. Toda četudi je bilo vse sfabricirano, to še nikakor ne pomeni, da ni bilo manj resnično — in to je točka, kjer je nastopilo tisto, kar je cenenost presegló. Žalovanje je naraslo do takih razsežnosti — pozor: razsežnosti,

ne intenzivnosti —, da ne moremo govoriti o množični hysteriji. Ne, to ni bila množična hysterija. To je bil transcendentalni konsenz.

Do njega je prišlo v enem samem tednu in po vsej zemeljski obli — zasluga medijev sta samo bliskovitost in dostopnost, ne pa to dejstvo sámo! Do njega je prišlo v svetu, v katerem ljudje živijo svoja mala izpraznjena privatna življenja in verujejo v svoje velike neoprijemljive javne bogove. Do njega je prišlo med ljudmi, ki živijo v takšnih ali drugačnih uvarah. Dianina smrt jih je najprej postavila na tla in potem katapultirala v vesoljno kongregacijo, kakršne moderna doba še ni doživela — pa saj je v danih konstelacijah okoliščin tudi ni mogla.

Vam je ob tej priložnosti postalo končno jasno, zakaj so se velike stare tragedije praviloma dogajale na dvorih? Zakaj je že Aristotel za junake tragedij priporočal velike, izjemne, vzvišene ljudi, katerih majhnost pred usodo je še posebej pretresljiva, padec z vrha na dno pa še posebej globok? Zakaj je recimo Shakespeare kazal, kako zlahka zdrvi človek v propad po lastni volji, nespameti, spletki — ko niso več o njem odločali bogovi —, ravno na primeru kraljev in kraljic, pribočnikov, dvorjanov, vitezov?

Princesina smrt je bila največja katastrofa, kar si jih je bilo dandanes mogoče zamisliti. Množice pač najbolj sočustvujejo takrat, kadar njim samim ni treba osebno trpeti, temveč zadošča, da si delijo neponarejeno žalost. Nikomur ni bilo treba hlipati v isti robček, če se ni čutil prizadetega ali dotaknjene. Toda če kdo v tem na trenutke resda idolatričnem in flagelantskem vzdusju ni videl tudi znamenaj zadnjih preostankov preproste človečnosti, kakršno ljudje včasih pokažejo, ko jih kaj nepričakovano zbliža prek vseh meja in razlik, potem bi lahko brezbriznež vsaj bil območal. Značilno, da so bili med temi spet Slovenci.

(Vir: Delo, 13. 9. 1997)

Marketing večnega življenja

»Produkt Cerkve je večno življenje, to pa je vrhunski produkt. Če na trgu kljub temu zgublja, je to zato, ker Cerkve slabo trži.« S temi besedami je podsekretar papeškega sveta za javna občila v Rimu Hans-Peter Roethlin potrdil analizo trženja katoliške cerkve. Slednjo je opravil dr. Gerhard Stuermer, glava agencije Ramsauer & Stuermer Consulting, ki je ena vodilnih avstrijskih družb za podjetniško svetovanje.

Dr. Gerhard Stuermerja pa o trženju katoliške cerkve pravi: »Katoliško cerkev je mogoče primerjati z velikim mednarodnim koncernom, katerega ustanovitveno poslanstvo meri na večnost. Cerkve je osvojila velik del trga vernosti. V časih, ko skoraj še ni bilo medijev, kakršne imamo danes, je bila edina komunikacijska mreža, ki je obsegala ves svet. Njen križ je optimalen tržni znak, ki ga poznajo povsod. Ina občno kulturo

podjetja, tako glede jezika (latinščina) kakor glede obredov. Distribucijsko politiko (distribucijo vere v večno življenje) širijo po vsem svetu bratje in sestre.«

Po Stuermerjevem mnenju osebnosti, ki najmočneje zastopajo božje načelo, ne ustrezajo temu, kar je zaželeno v današnji družbi. Če hočeš doseči ljudi, moraš pripadati njim in se udeleževati njihove resničnosti, od izobrazbe naprej. Slednje so ugotovili tudi v

Vatikanu in se odločili za ustrezne ukrepe. »Škofi so večinoma povsem neizobraženi glede odnosov z javnostmi. Zato predlagamo, da naj bi na seminarjih čimprej začeli medijski pouk.« je v imenu papeškega sveta za javna občila povedal njegov podsekretar Hans-Peter Roethlin. Ta strokovnjak za odnose z javnostmi, ki že dvajset let svetuje škofom in škofovskim konferencam, se veseli docenture na papeški univerzi Gregoriana, kjer bo lahko posredoval svoje znanje studentom teologije.

(Vir: Delo, 15. 1. 1996
Povzeto po Bert Seller)

Odpušti nam, Gospod, saj ne vemo kaj delamo! (P.G.)

LOVE IS...

Love is blind
the old wives say
shortsighted
excited
disrupting each day

For love overwhelms
all logical thought
as things
that once mattered
all crumble to nought

Neither hell nor high water
can change love's resolve
for around
love's strong passion
all thoughts now revolve

Like a desert oasis
a hole in the snow
contrasting
compelling
love beckons to know

Like a fire
all consuming
it quickens the heart
purging
all darkness
it brings a new start

Amazing
the changes
that love always brings
attaching
new beauty
to all mundane things

But no love is purer
or as lasting, I see
as God
our Lord Jesus
who died there for me....

To Paula

*for re-kindling my love of
poetry*

*A poem by Steve Hackett
January 1996*

